

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

KN

Knjižničarske novice

Letnik 26. številka 11/12, 2016

Kazalo

3	Igroteka v Mestni knjižnici Ljubljana
8	Otroci in branje
9	16. Pravljični dan v Mariborski knjižnici
12	Izmenjava strokovnih delavcev v Narodni biblioteki Srbije in Knjižni sejem v Beogradu
18	Ljubljana med nostalgijo in sanjami
19	Pet minut za knjižnico
20	Nekateri izzivi splošne knjižnice v digitalnem svetu
23	Kvaliteta življenja v tretjem življenjskem obdobju
24	Skozi smeh se rojevajo najboljše ideje. Intervju z mag. Dunjo Legat
28	Al-Quarawiyyin
30	Po dolenjskih in belokranjskih krajih vozi novi knjižnični bibliobus
32	To ni knjiga! Artikel: KNJIGA
33	Širjenje dobrih idej v svet
36	Vodenje s poslanstvom
38	Program izobraževanja NUK za leto 2017 in bibliotekarski izpiti
40	Iz dnevnega tiska
41	Povabilo k sodelovanju v projektu EINFOSE
42	Povabilo ZBDS k sodelovanju

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Martina Rozman Salobir

Odgovorna urednica: Mojca Trtnik (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Tomaž Bešter, Janko Klasinc, Meta Kojc, Veronika Potočnik, Gorazd Vodeb, Damjana Vovk

Oblikovanje: Jani Peternejl in Miha Deisinger

Tehnično uredil: Matej Zorec

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o., Ljubljana

Fotografija na naslovnici: Ljubljana med nostalgijo in sanjami; Foto: Maša Šipič

Naklada: 260 izvodov

Naročila in odpoved tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic

knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148

Naročnina za leto 2016: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike.

“Ključ do sreče so sanje...ključ do uspeha je uresničevanje sanj.”

(Neznan avtor)

Spoštovane bralke in bralci, dragi knjižničarji,

pred vami je nova številka Knjižničarskih novic - vsebinsko bogata in najobsežnejša do sedaj! Vesela sem, da vaše zgodbe delite z nami in dokazujete, da smo knjižničarji lahko ustvarjalni, inovativni ter prodorni. In čeprav se nam včasih zdi, da so naši dosežki v širši javnosti neprepoznani, tokratna intervjuvanka dokazuje nasprotno! Radovednost pa tudi sproščenost sta bili tisti sestavini, ki sta ji pomagali začiniti dolgoletno strokovno delovanje. Tudi sama menim, da se ključ do uspešnega strokovnega delovanja skriva v tistih drobcih sreče, ki nam pomagajo, da lahko aktiviramo svoje sanje in jih začnemo uresničevati. Tudi znotraj naše stroke in znotraj našega delovnega okolja! Zatorej: upajte si sanjati drzne sanje in ji začnite uresničevati. Tukaj in zdaj.

Prijetno branje vam želim,

Mojca Trtnik
odgovorna urednica

Igroteka v Mestni knjižnici Ljubljana

Veronika Rijavec Pobežin

vodja Službe za delo z uporabniki in posebne zbirke

Mestna knjižnica Ljubljana

veronika.rijavec-pobezin@mkj.si

Pravica do igranja in znanja

Zgodovina igrotek po svetu

Predvsem v anglosaksonskem svetu, torej v Veliki Britaniji, ZDA, Avstraliji in Novi Zelandiji si je mogoče brezplačno izposoditi igrače v tako imenovanih Toy Libraries. Gre za knjižnice, ki poleg ostalega knjižnega in neknjižnega gradiva izposojajo igrače. Obstajajo pa tudi take, ki dajejo uporabnikom na voljo zgolj slednje. Med pionirje na tem področju zagotovo štejemo Toy Loan, ki je bil ustanovljen 6. maja 1935 v Los Angelesu, v času velike depresije. Povod za ustanovitev je bil dogodek, ko sta dva dečka ukradla dele, da bi si sama izdelala igračo, ki jima jo njuni družini zaradi ekonomskih razmer nista mogli kupiti. Omenjeni Toy Loan deluje še danes pod geslom »Every child deserves a toy«. Deluje na principu donacij igrač s strani posameznikov in podjetij. (<http://www.ladpss.org/dpss/toyloan/default.cfm>)

Ameriškega primeru so nekoliko kasneje sledile prve igroteke v Evropi. Najprej v Skandinaviji in Veliki Britaniji. Prva leta 1963 na Švedskem, ki je bila najprej namenjena otrokom s posebnimi potrebami, sledila je leta 1967 v Angliji odprta igroteka za vse otroke, leta 1970 v Nemčiji, leta 1976 v Jugoslaviji, v Zagrebu in leta 1988 v Sloveniji, v Knjižnici dr. Franceta Škerla, takratni enoti Knjižnice Bežigrad v Ljubljani.

Zgodovina igroteke v Ljubljani

Že desetletja je skrb za najmlajše, v Knjižnici Bežigrad in kasneje od združitve vseh ljubljanskih splošnih knjižnic dalje (2008) v celotni mreži Mestne knjižnice Ljubljana, v ospredju. Opazovanje drugih

evropskih knjižnic, potreb uporabnikov in pomanjkljiva ponudba za najmlajše je v osemdesetih letih prejšnjega stoletja privedla takratno direktorico Knjižnice Bežigrad Alenko Zupan in tedanjo vodjo mladinskega oddelka Nedo Isakovič do ideje in uresničitve igroteke v bežigrajski knjižnici. Za zgled in v pomoč jima je bila zagrebška Knjižnica Medveščak in kolegi iz omenjene knjižnice.

Novembra 1988 je bila odprta nova enota Knjižnice Bežigrad, Knjižnica dr. France Škerl, ki je s svojo umeščenostjo v veliko bežigrajsko naselje BS3, kjer živi okoli 10.000 prebivalcev, tik ob ljubljanski obvoznici, postavljena med številne bloke in stolpnice, v bližini dveh vrtcev, OŠ Milana Šušteršiča in OŠ Franceta Bevka, v bližini Zavoda za gluhe in naglušne ter enote vrtca Ciciban za otroke s posebnimi potrebami, v neposredni bližini študentskega naselja s številnimi fakultetami Univerze v Ljubljani, postala kot primerna prva knjižnica za igroteko v Ljubljani.

Igroteka je začela delovati takoj ob odprtju takrat nove Knjižnice dr. France Škerl in je ob ustanovitvi štela 200 naslovov igrač, ki so se med uporabniki hitro prijele. Že v naslednjem letu 1989 jih je bilo izposojenih 241. Deset let kasneje, leta 1998 je igroteka štela 1.013 igrač, izposojenih je bilo 6.296, ob dvajsetletnici igroteke, leta 2008, je bila izposoja 7.659, ob zalogi 2.462 igrač. Trenutno število igrač v igroteki se giblje med 1.900 in 2.000. Pred leti je bila opravljena temeljita inventura in pregled ter odpis igrač. Odpis igrač, tako kot ostalega knjižnega gradiva, se v zadnjem desetletju izvaja redno.

Pomen igranja

Igra je svobodna, spontana in naravna dejavnost otroka. Prihaja iz notranje potrebe in želje ter ima svojo logiko, ki se dostikrat razlikuje od logike zunanje realnosti, tako kot jo razumejo odrasli. Smisel igre je v tem, da je v njej realnost predelana v skladu z otrokovim doživljanjem. Otroci stvari ne vidijo take kot so, ampak take, kot jih doživljajo. Ne igrajo se z namenom, da bi razvijali svoje sposobnosti in se učili, vendar se v igri dogaja prav to. V igri se otrokova domišljija brezmejno širi, v njej otrok lahko počne kar hoče in želi, vse je možno in nič ni nemogoče. V igri je otrok gospodar situacije. Prav zato v njej neizmerno uživa in jo ponavlja. Kar v realnosti in v resničnih odnosih do drugih ne sme in ne more, v igri sme in lahko. Skozi igro otrok sprošča napetosti in konflikte, ki nastajajo v odnosu do drugih otrok in odraslih. (Igra i igračke, 1981)

Iz tega sledi, da sta igra in s tem igrača nujna za dober otrokov razvoj, kajti igra je otrokovo delo in igrača njegovo orodje. Poudariti velja dobre igrače, kajti le dobra igrača razvija otrokove sposobnosti, njegov občutek za estetiko, ga vodi k novim izkušnjam ter mu odpira željo po več in še.

Pomen igroteke

Morda danes, ob raznovrstni neknjižni ponudbi splošnih knjižnic, dvoma o neprimernosti izposoje igrač ni več, kot je bil pred leti ob prihodu avdio in video gradiva v knjižnice. Pa vendar, čemu izposoja igrač? Kaj imajo igrače skupnega z drugim knjižnim ali neknjižnim gradivom?

Bi ne bilo bolj smotrno denar porabiti za knjige in druge dejavnosti, ki jih ponujajo splošne knjižnice? Ta in taka vprašanja so še kako na mestu. In prav je na njih odgovoriti. Začenši z razmišljanjem komu in čemu služijo splošne knjižnice in kaj je njihovo poslanstvo? Splošne knjižnice so danes prostor, kjer ima uporabnik dostop do informacij, do gradiva v/na kakršnemkoli mediju, kraj, kjer prosto izbira gradivo, ki mu je na razpolago. Prostor, kjer se lahko nenehno izobražuje, zabava, sprošča in uživa, kamor se vedno znova vrača. Splošne knjižnice so v današnjem času osnova in hkrati presežek. Nudijo več. Nudijo, kar človek potrebuje za boljše kvaliteto življenja. Ob vsem naštetem se ponuja dvojje za dobrodošlico igračam v splošnih knjižnicah:

- Knjižnica z igrotako ima z brezplačno izposajo igrač poleg izobraževalne in vzgojne tudi socialno vlogo, kajti z njimi knjižnice odpirajo vrata staršem (tudi) iz socialno šibkejših družin. Povabljeni so v okolje, ki jim morda ni dobro poznano ali pa celo tuje. Prek svojih otrok in dejstva, da si igrače lahko izposodijo brezplačno, odkrivajo knjižnico kot prijazen in človeku naklonjen prostor. Korak od igrače do izposojene slikanice, zgoščenke z glasbo ali celo romana ni daleč. Tudi otroci kot bodoči uporabniki dobijo pozitivno izkušnjo knjižnice, kjer ni vse prepovedano, ampak si lahko (pod določenimi pogoji) igrače in ostalo gradivo izposodijo tudi na dom. Ob igri in igračah je vzdušje v knjižnici sproščeno. Igranje postane zabava in veselje. Knjižnica tako postane prostor, kamor se vsak rad vrača.
- Drugi vidik je vloga igrače kot medija pri vzgoji in izobraževanju: igrača je igra, igra je igranje, igranje je učenje. Učenje je igra. Tako enostavno je to pri otrocih. Igralno gradivo ima torej podobno funkcijo in poslanstvo kot ostalo knjižno in neknjižno gradivo splošnih knjižnic. Izobražuje in razvija posameznika. (Kernel, 1997)

V zadnjih desetletjih knjižnice po svetu in pri nas iščejo nove vsebine, storitve in pristope k najmlajši populaciji, to je k

populaciji, ki še ne bere, je pa v obdobju intenzivnega razvoja. Pomen igroteke z vidika knjižnic je gotovo pomemben zaradi svoje posebne ponudbe uporabnikom, ki z njo povečuje vključevanje novih članov. Hkrati pa je s strani uporabnikov igroteke opazno zanimanje tudi za druge programe, ki jih knjižnica ponuja. Tudi za zaposlene v knjižnici je igroteka izziv, tako na področju strokovnosti kot njene popularizacije.

Otrokom predstavlja igroteka dodatno ponudbo ter izzive in veselje ob igračah in igrah, ki jih (še) ne poznajo, za starše ugodnost ob brezplačni izposoji in za oboje prijazno okolje. Za otroka je koristno spodbujanje njegovega celostnega razvoja, še posebej oblikovanje in utrjevanje navade uporabe knjižnice. Otroci se navadijo na knjižnično okolje,

od igrače do knjige pa je le korak - do bližnje knjižne police. Učenje se tako nadaljuje in utrjuje na drugačen in otrokovem razvoju primeren način. Tako knjižnica postaja otroku varen in domač prostor. Starši pa lahko ob otrokovem igranju s tako različnimi igračami spoznavajo in odkrivajo njegovo zanimanje in talente ter jih nato primerno nadgrajujejo. Starši imajo v splošnih knjižnicah ob dobri, tako knjižni kot neknjižni ponudbi možnost razvijati kriterije za dobro igračo oziroma literaturo. Tudi tako izobraževanje je naloga splošnih knjižnic.

Nabava

Pri nabavi se upošteva kriterij kvalitete igrače. Igrača mora spodbujati domišljijo, izdelana mora biti iz kakovostnega in neoporečnega materiala. Biti mora estetskih barv in oblik s preprosto mehaniko in predvsem mora biti varna. Minimalno varnost potrjuje na igrači mednarodna oznaka CE.

Vsekakor je dobra igrača tista, ki spodbuja otroka k igri, raziskovanju, ustvarjanju in mu spodbuja domišljijo. Takšna, ki lahko na več načinov otroka spodbudi in izzove, da je s tem dalj časa zanimiva. V Sloveniji je v okviru Ministrstva za šolstvo in šport delovala Komisija za oceno igrač, ki je vsako leto podelila znak Dobra igrača izbranim igračam na slovenskem trgu. Komisija je bila leta 2005 ukinjena. Ob stalni uporabi dobre igrače začno tako otroci kot odrasli razlikovati dobro od slabe in razumeti pravi pomen otroške igre – da igra ni brez pomena, ampak je nujno potrebna aktivnost, ki pravilno organizirana, vpliva na razvoj otroka.

Katalogizacija in vsebinska obdelava

Strokovna obdelava poteka po dogovorjenih knjižničnih pravilih. Poslovanje knjižnice je avtomatizirano, zato se tudi igrače označijo z numerično kodo (inventarno številko), katalogizirajo pa se po mednarodnih standardih ISBD (NBM). Za vnos v podatkovno zbirko se uporablja UNIMARC (Universal Machine Readable Cataloguing). Igračam se določi vrstilec UDK in se jih pedagoško klasificira v devet skupin. Dodeljuje se jim tudi orientacijska oznaka za starost otrok, ki jim je igrača namenjena.

Pedagoška klasifikacija

Pedagoška klasifikacija je seznam skupin, ki klasifikatorju omogoča razvrstitev glede na vrsto igrače. Seznam je narejen po vzoru klasifikacije, ki jo uporabljajo v zagrebški knjižnici Medveščak. Pri izbiri terminov so sodelovali člani terminološke komisije pri SAZU, člani terminološke komisije DBS ter tedanji predstavniki Pionirske knjižnice ter Knjižnice Bežigrad. (Isakovič, 1995). Igrače se klasificira v devet osnovnih skupin:

Prek svojih otrok in dejstva, da si igrače lahko izposodijo brezplačno, starši odkrivajo knjižnico kot prijazen in človeku naklonjen prostor. Korak od igrače do izposojene slikanice, zgoščenke z glasbo ali celo romana ni daleč.

MOTORIČNE igrače spodbujajo razvoj otrokove motorike ter omogočajo razvoj telesnih spretnosti. Sem sodijo igrače za razvoj koordinacije gibov, orientacijo glede na smer in oddaljenost, ter igrače za razvoj fine motorike. Primeri: pokrivanke, vstavljanke, natikanke, vtikanke.

IZOBRAŽEVALNE ali didaktične igrače pripomorejo k hitrejšemu razvoju umskih sposobnosti, z njihovo pomočjo se otrok uči osnovnih pojmov iz posameznih področij. Primer: mala stavница, abeceda.

SENZORIČNE igrače spodbujajo razvoj čutilnih organov, namenjene so učenju razlikovanja ali določanja velikosti, oblike, materiala in zvoka. Primer: glasbila, taktilne igrače.

SESTAVLJANKE so tiste igrače, katerih cilj je sestaviti nek lik ali podobo, po navadi po določeni predlogi. Primer: sestavljanke, žeblički, puzzle.

POSNEMOVALNE ali imitativne igrače posnemajo odrasle in njihove poklice. Z njihovo pomočjo otrok razvija komunikacijo, mišljenje in govor. Primer: telefon, orodje, zdravniška oprema.

DRUŽABNE igrače razvijajo medsebojne odnose, tako med otroki kot tudi med otroki in odraslimi ter uče upoštevanja pravil igre. Primer: družabne igre.

KONSTRUKCIJSKE igrače so tiste, s katerimi otrok gradi ali sestavlja posamezne dele in pridobiva prve tehnične izkušnje ter uri domišljijo. Primer: Lego kocke, sestavljanke, magnetne ploščice.

TERAPEVTSKE igrače so igrače s posebnimi čepki ali ročkami prilagojene igri otrok s posebnimi potrebami, otrokom z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, pa tudi ostarelim. V Sloveniji izdelane igrače so igrače Jomi, terapevtski program Jelka. Likovne sheme osnovnega programa Jomi so poenostavljene, barvno so zasnovane po knjigi dr. A. Trstenjaka »Človek in barve«.

LJUBKOVALNE igrače so sicer igrače, ki jih mora imeti vsak otrok le zase in svoje. V knjižnicah pa so to predvsem lutke, knjižni junaki in podobne dekorativne igrače.

Vsaka igrača je seveda izobraževalna oziroma didaktična, kajti z vsako in ob vsaki igri se otrok uči nekaj novega ali pa utrjuje že naučeno. Pri določanju vrste igrače in pedagoške klasifikacije je jasno, da praktično niti ena igrača ne vpliva na otrokov razvoj le z enega vidika in da nobena igrača nima le ene funkcije. Na primer: igračo Domino je najti med družabnimi igračami, vendar je hkrati tudi izobraževalna, saj otrok opazuje, se uči količin, primerja in šteje. Ker je podobna sestavljanke, bi jo lahko uvrstili tudi med konstrukcijske igrače. Torej jasnih mej ni in tudi ni treba, da so. Pedagoška klasifikacija je le pomoč za orientacijo pri določanju in izbiranju. Včasih bolj posrečena, drugič manj.

Prav tako je z oznako za starost, ki je v signaturi in označuje starost otrok, ki jim je igrača namenjena. Starostna oznaka je zgolj orientacijska, kajti upoštevati je treba individualne razlike med otroki iste starosti in hkrati več-namenskost oziroma »več-igrálnost« ene igrače. Kajti, tako kot

so otroci različni v branju, tako so tudi v igranju. A starostna oznaka je vendarle potrebna, saj sledi razvojnim normam otroka, starši pa so tisti, ki otroka najbolj poznajo in presodijo o smiselnosti izposoje določene igrače.

Pri izbiri in nabavi igrač se je treba zavedati, da je razvoj otroka treba spodbujati in ne pospešeno prisiljevati ali celo prehitovati. Namreč: igrače, ki presegajo otrokovo dožemanje, ga lahko frustrirajo in vzamejo voljo do igranja in raziskovanja. Zato starši, ki poznajo svojega otroka, pazijo pri izbiri in pomoč zaposlenih, ki poznajo igrače in njihov namen, je dobrodošla. Nemalokrat se zgodi, da starši izberejo igračo zato, ker je všeč njim in ker sami želijo, da se otrok z njo igra, čeprav morda ne ustreza njegovim sposobnostim in interesom. Zato lahko prijazen komentar s strani zaposlenega reši marsikatero kasnejšo stisko ali celo poškodbo igrače. Otroci iste starosti se dostikrat razlikujejo glede interesov in sposobnosti. Pri izbiri igrače se je potrebno vprašati: kako se lahko otrok z njo igra, in ali omogoča igro na več načinov, da bo spodbudila otrokovo domišljijo in radovednost? Ali uči otroka sodelovanja in predvsem, ali mu bo v veselje in zanimanje v daljšem časovnem obdobju?

Oprema

K opremi sodi primerna embalaža. Večina igrač jo ima, vendar jo je potrebno dodatno utrditi in zaščititi z zaščitno plastično folijo. V kolikor igrača ob nabavi nima primerne embalaže, v kateri bi se lahko izposojala, se le-ta nabavi oziroma v redkejših primerih izdelava.

Pri igračah se bibliotekarji znajdemo, kakor vemo in znamo. Ob izkušnjah do sedaj opažamo, da bi bil dobrodošel kader s pedagoško izobrazbo, ki bi bil zaposlen z namenom pomagati uporabnikom pri pravilni izbiri in uporabi igrač.

Kontrolni list sodi k vsaki igračici in ga ob vpisu igrače v katalog izdela katalogizator. Gre za natančen opis vsakega in vseh delov igrače. Opis obsega: inventarno številko igrače, naziv igrače, material, barvo, opis elementa, število kosov in podatek, ali je igračici priloženo navodilo za igranje oziroma prospekt. Kontrolni list se izposoja skupaj z igračico in je namenjen uporabnikom, da po igranju preverijo in preštejejo vse kose, ter zaposlenim v knjižnici, kjer ob pomoči kontrolnega lista in pregledu igrače preverijo stanje vrnjene igrače. Ker je tovrstno opravilo precej zamudno, zahteva natančnost in predanost.

Postavitev v knjižnici - signatura

Signatura pri igračah vsebuje informacijo o starosti otroka, kateremu je namenjena, vrsto igrače po pedagoški klasifikaciji ter naziv igrače. Igrače so v knjižnici postavljene po starosti otrok, za katere je igrača primerna. Pospravljene so v prosto dostopne omare s steklenimi vrati, ki staršem omogočajo dober pregled in prosto izbiro. Omare so označene s starostjo otroka, tako kot v signaturi:

1+ (za otroke od 0 let dalje), 2+, 3+, 4+, 5+, 6+ (predvsem izobraževalne igrače), 8+, 10+ (družabne igrače za mlade in za odrasle).

Poudariti velja, da je starostna opredelitev zgolj informativnega značaja in v pomoč uporabniku in ne želi biti merilo in usmerjanje. Starš sam najbolje pozna svojega otroka, njegove sposobnosti in znanja. Tako kažejo tudi izkušnje, vendar pa je uporabnikom dobrodošel podatek,

kateri starosti je igrača namenjena, tudi v izogib izposoje igrače, ki presega dojemanje in sposobnosti posameznega otroka in je s tem ob neprimerni uporabi lahko poškodovana ali pa za otroka celo neuporabna. Poznavanje gradiva, ki se izposoja v knjižnicah s strani zaposlenih, je torej nujno.

Zaradi možnih poškodb embalaže se postavljena nalepka lepi na igračo. Ob vračilu v knjižnico dobi igrača v Cobiss katalogu status »zadržano«. Kasneje, ko je igrača pregledana in očiščena je s statusom »prosto« zopet na voljo za izposajo.

Izposoja

Otroci si igralno gradivo brezplačno lahko izposodijo v prisotnosti staršev ali skrbnikov in sicer do pet igrač na člansko izkaznico. Ob vrnitvi je zaželeno, da odrasli povedo, če kaj z igračo ni v redu, opozorijo na poškodbe, izgube delov in podobno. Te se zabeleži v opombe člana. Člane se o naknadno ugotovljenih poškodbah, manjkajočih delih in podobno obvesti po elektronski pošti ali osebno po telefonu. Če so manjkajoči deli na voljo v rezervnem skladu, se jih doda igračici, da gre lahko v izposajo. Če pa so manjkajoči deli bistveni za možnost igre, pa mora član poravnati vrednost uničene igrače.

Igrače je ob vrnitvi zaradi količine in drugega dela v sami knjižnici nemogoče sproti pregledovati, zato se jih odloži v poseben prostor, kjer vsako igračo posebej - za to delo usposobljena sodelavka - pregleda, prešteje, očisti, popravi, zalepi, razkuži, preveri prisotnost vseh delov, navodil in kontrolnega lista. Pregled in

čiščenje igrač terja veliko ročnih spretnosti, natančnosti in predanosti.

Izkušnje

Skoraj tridesetletne izkušnje kažejo, da je bila odločitev za igroteko v knjižnici F. Škerla dobra in smotrna. Po igračice ne prihajajo le okoliški prebivalci in Ljubljanci, vpisani v Mestno knjižnico Ljubljana, temveč tudi uporabniki iz drugih slovenskih krajev. Pogostokrat starši, ki so zaposleni v Ljubljani. Po njihovem odzivu sodeč, je igroteka še kako koristna in dobrodošla ponudba v splošni knjižnici. Otroci že zgodaj razumejo, da izposojene igrače niso njihove. Z njimi ravnaajo bolj previdno in spoštljivo, kot s svojimi. Starši povedo, da imajo otroci igrače iz knjižnice na posebnem mestu in ko se prenehajo z njimi igrati, jih takoj pospravijo v embalažo, pri čemer so previdni, da jih ne mešajo z domačimi igračami. Starši, katerih otroci so izgubili kak del igrače, že vedo kako mučno je iskanje, na primer, enega žeblička med ostalimi otrokovimi igračami. Tako se otrok ob izposojenemu gradivu že zgodaj nauči, kaj je tuja lastnina in kako ter zakaj je potrebno z njo lepo ravnati. In ne nazadnje tudi s svojo.

Splošna knjižnica z igroteko omogoča otrokom, da svoj prosti čas izrabijo ob najrazličnejših igrah in igračah, kar pomeni ustvarjalno, izobraževalno in zabavno preživljanje časa. Danes je vse troje še kako pomembno ob vsesplošni zasvojenosti otrok (in odraslih) z video igravicami, internetno ponudbo in podobno »instant« zabavo, ki ne spodbuja zgoraj omenjenih dejavnikov.

Vsekakor se tudi v slovenskem prostoru kaže potreba po tovrstni ponudbi. Še zlasti danes, ko otroci in starši še posebej potrebujejo varen, prijeten prostor, strokovno in prijazno osebje ter nekaj minut zase v hitrem tempu življenja.

Otroku knjižnica, ki ima igroteko, postane tako prostor, kjer je lahko zabavno, prijetno in zanimivo. Ob tem otrok kaj hitro spozna, da niso takšne le igrače, temveč tudi knjige, učenje in tako tudi življenje. Poleg tega so starši v knjižnici pogostokrat spodbujeni, da vzamejo vsaj eno tako igračo, s katero se bodo lahko igrali skupaj z otrokom. Igrače in igre so gotovo način, ki lahko povezujejo družinske člane in jim omogočajo čas, ko drug drugega še bolje spoznava. Povabilo: »Pridi se igrat!«, se gotovo sliši povsem drugače kot: »Pojdi se igrat!«

Vizije

V Mestni knjižnici Ljubljana ugotavljamo, da vsak nov medij v knjižnici zahteva nova znanja in nemalokrat tudi nov kader. Pri igračah se bibliotekarji znajdemo, kakor vemo in znamo. Ob izkušnjah do sedaj opažamo, da bi bil dobrodošel kader s pedagoško izobrazbo, ki bi bil zaposlen z namenom pomagati uporabnikom pri pravilni izbiri in uporabi igrač. V pomoč staršem in korist otrokom. Po svetu so namreč v nekaterih knjižnicah, ki izposojajo igrače, poleg bibliotekarja zaposleni tudi pedagogi ali specialni pedagogi, ki skrbijo, pomagajo in podpirajo starše z otroki, ki imajo posebne potrebe ali pa zgolj željo po igranju. Tako ponujajo staršem in tistim, ki so z otroki v vsakdanjih stikih, profesionalno pomoč.

Zanimivo je, da poleg izposoje igrač t.i. Toy Libraries omogočajo tudi igralnice (več o tem Bručić, 1981), to je varne prostore, kjer starši in drugi lahko za nekaj časa pustijo svoje predšolske otroke pod brezplačnim nadzorom in v vođeni

igri. V takih igralnicah se otroci učijo novih spretnosti, razvijajo domišljijo in kreativnost, se učijo medsebojnih odnosov, razvijajo motoriko in telesne sposobnosti, krepijo mišljenje, spomin, koncentracijo itd. V igralnici lahko otrok izbere igračo, s katero se želi igrati, partnerja za igro, lista knjige, posluša zgodbe, igra različne nove igre, pleše, igra, poje, sodeluje in ne nazadnje opazuje druge otroke pri igranju. Vsekakor se tudi v slovenskem prostoru poraja kaže potreba po tovrstni ponudbi. Še zlasti danes, ko otroci in starši še posebej potrebujejo varen, prijeten prostor, strokovno in prijazno osebje ter nekaj minut zase v hitrem tempu življenja.

Če je poslanstvo knjižnic, da delujejo kot komunikacijska in informacijska središča, pa bi s prisotnostjo igralnic in dejavnosti, ki bi se ob tem in s tem razvile, lahko dodali še socialno noto. Po informacijo za tovrstno ponudbo knjižnic ni treba daleč, tovrstna igralnica deluje v Knjižnici Medveščak v Zagrebu že vrsto let. Igroteka in igralnica Knjižnice Medveščak imata status vzorčnega objekta za področje Republike Hrvaške. Večji del se financira s strani Ministrstva za izobraževanje in

šport. (<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/80>).

Dnevni centri za otroke in starše se v zadnjih letih vse bolj pojavljajo in uveljavljajo, kot sicer prijetni, varni, prijazni in izobraževalni prostori, vendar plačljivi (<https://www.malaulica.si/sl/> in <http://minicity.si/>). Tukaj bi lahko splošne knjižnice ponudile drugače in več, saj s tem, ko delamo za otroke, delamo tudi zase in za prihodnost. ●

Navedeni viri:

- Bručić, S. (1981). Prva igroteka sa igraonicom u Jugoslaviji. Porodica i dijete, 1, 35-37.
- Igra i igračke. (1981). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Igraonica i igroteka: priručnik za osnivanje i rad. (1983). Zagreb: Savez društava Naša djeca.
- Isaković, N. (1995). Igroteka v Knjižnici Bežigrad. Knjižničarske novice, 7/8, 4-6.
- Jurković, A. (1995). Zakaj igrače v knjižnici. Knjižnica, 39, 159-169.
- Kernel, I. (1979). Zbrane izbrane misli o vlogi igralnega gradiva v splošnoizobraževalnih knjižnicah. Knjižnica, 23, 51-70.
- Marjanovič Umek, L., Zupančič M. (2001). Psihologija otroške igre: Od rojstva do vstopa v šolo. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Stričević, I. (1996). Predšolski otrok kot uporabnik splošne knjižnice: Pogled na stanje v Republiki Hrvaški. Knjižnica, Ljubljana 40, 49 - 56.

Otroci in branje

Renata Vidic

Valvasorjeva knjižnica Krško

renata@knjiznica-krsko.si

Na kratko o disleksiji in kako lahko pri tem pomagamo knjižničarji

Knjige in branje običajno zavračajo tisti otroci, ki imajo z branjem velike težave. Kot malčki so morda uživali ob poslušanju pravljic in prelistavanju slikanic, kar pa se lahko korenito spremeni, ko se od njih pričakuje, da samostojno vstopijo v svet brane in pisane besede, po našem šolskem sistemu torej nekje v drugem razredu. Če vztrajno zavračanje branja spremljajo še nekateri drugi specifični znaki, lahko pomislimo, da se otrok morda spopada z dislektičnimi težavami.

Kaj je disleksija?

Disleksijo lahko v grobem opredelimo kot motnjo branja in pisanja, ki jo spremljajo še:

- težave s prostorsko in časovno organiziranostjo (otrok ne zmore logičnega ali organiziranega razporejanja opravil in zadolžitev, zamenjuje pojme kot so včeraj-danes-jutri ali zgoraj-spodaj in spredaj-zadaj ...);
- težave s priklicem besed (čeprav pozna besedo, je ne more izgovoriti, ko jo potrebuje, zato so njegovi stavki včasih močno okrnjeni, kratki ali pa jih sploh ne dokonča);
- težave pri razumevanju metafor (pojmov ali pomenov, ki jih takšni otroci ne morejo vizualizirati, ne razumejo),
- izrazita globinska percepcija in holistično zaznavanje informacij (rečemo lahko, da ti otroci globinsko »začutijo« bistvo stvari, situacij ali odnosov, ne zmorejo pa jih logično in analitično razložiti);
- zelo okrnjen delovni spomin (npr.: če otroka ob prihodu iz vrtca ali šole vprašamo, kaj je jedel za malico, se tega ne bo mogel spomniti);

● površnost ali raztresenost (možgani pri nekaterih teh otrocih za svoje delovanje, t. j. povezovanje informacij, sklepanje ipd., uporabijo neprimerno več energije kot pri večini ostalih, zato se ti otroci hitreje utrudijo, kar se navidezno kaže kot nezainteresiranost za okolico in dogajanje okoli njih).

Ostali znaki, po katerem lahko prepoznamo otroke s specifičnimi težavami, so tudi:

- zakasnel govor (ti otroci spregovorijo dosti kasneje, kot njihovi vrstniki);
- običajno imajo težave z motoriko (npr. ne zmorejo si sami zavezati vezalk);
- ko pišejo v zvezek, ne morejo držati linije levega ali desnega roba (vsako naslednjo vrstico začnejo z večjim odmikom od roba);
- pri opravih so manj samostojni kot njihovi vrstniki.

Imajo pa lahko ti otroci tudi nekaj izrazito dobrih lastnosti, ki so posledica njihovega drugačnega delovanja možganov:

- nagnjeni so k umetniškemu izražanju, so ustvarjalni in zelo muzikalični;
 - močno imajo razvito konceptualno mišljenje;
 - so nadvse iznajdljivi pri razvijanju strategij;
 - zaradi drugačnega pristopanja k reševanju problemov lahko pridejo do genialnih rešitev;
 - razumevanje naučenega je stabilnejše in trajnejše kot pri ostalih otrocih;
 - uspešni so pri razlagi naučenega drugim ...
- Disleksija torej ne pomeni nujno nižjih intelektualnih sposobnosti. Mnogi dislektiki imajo lahko kljub primanjkljajem na eni ravni nadpovprečno razvite

sposobnosti na drugi ravni. Ker pa njihove težave niso pravilno razumete, sprejete in obravnavane, jih lahko kot osebnosti zatremo že na samem začetku in jih s tem prikrajšamo v celotnem nadaljnjem njihovem življenju. Prezrti otroci s tovrstnimi potrebami imajo nižjo samopodobo, so nesrečni in večkrat zapadejo v odklonilno obnašanje. Iz izkušenj staršev otrok s specifičnimi učnimi težavami lahko izvemo, da je delo s takšnimi otroci, če k temu zavestno in odgovorno pristopimo, lahko naporno in zahteva veliko strpnosti, vendar rezultati takšne vztrajnosti obilno poplačajo ves opravljen trud.

Zakaj je branje pomembno?

Kdor bere se lažje uči, ima bolj razvit spomin, bogat besedni zaklad, razvite miselne veščine sklepanja in razumevanja dogodkov, je bolj ustvarjalen in se lažje znajde v življenjskih situacijah, se uspešneje sporazumeva z drugimi ljudmi, pravilneje razume svoja čustva, ima razvite pozitivne vrednote, lažje ustvarja lastne sodbe o dogajanjih in uspešneje prepozna resnico in še in še bi lahko naštevali.

Z branjem sta torej neločljivo povezana tudi znanje in napredovanje v šolskem sistemu. Otroci, ki imajo z branjem težave, v šoli težje napredujejo, ker zaradi bralnih težav ne zmorejo sami predelati šolske snovi, hkrati pa imajo težave tudi s koncentracijo, pomnjenjem in spominskim obvladovanjem snovi. Zato je še posebej pomembno, da tovrstno težavo otroka dovolj zgodaj odkrijemo, kajti to poveča možnost uspešnejšega obvladovanja in preseganja težav v prihodnosti.

**Meta Blagšič
Lea Hedl**

Mariborska knjižnica
meta.blagsic@mb.sik.si
lea.hedl@mb.sik.si

16. Pravljični dan v Mariborski knjižnici

Kako lahko na pomoč otrokom z bralnimi težavami pristopimo knjižničarji?

Knjižničarji lahko svojo vlogo izpolnimo tako, da takšne otroke prepoznamo ter jim nudimo primerno pomoč pri iskanju knjig. Ni vseeno, kakšne knjige ponudimo otrokom s težavami branja, zadostiti morajo namreč nekaterim kriterijem, ki omogočajo lažje spopadanje z besedilom. Kot mati dislektične hčerke, ki sem disleksijo in težave, povezane z njo, pri otroku zvesto spoznavala tudi sama, z žalostjo in nemalokrat jezo opazujem, kako je tudi disleksija postala tržni prijem in so otroške knjige s strani založnika mnogokrat napačno označene kot knjige za dislektike. Zato mora biti previdnost knjižničarja tudi v tej smeri. Menim, da lahko z dovezetnostjo za težave in stiske takšnih otrok in njihovih staršev ter s primernim izborom knjig knjižničarji odločilno vplivamo na uspešnost spopadanja s pisano besedo. V Valvasorjevi knjižnici Krško primerne knjige redno označujemo, določili pa smo jim tudi posebne police na mladinskem oddelku, s čimer skrajšamo čas iskanja tovrstnega gradiva, obenem pa otrokom prepustimo strast brskanja po policah in jim omogočimo relativno samostojno izbiranje. Na svoji spletni strani pa objavljamo tudi sezname, s katerimi si lahko otroci in starši pomagajo že od doma: <http://www.knjiznica-krsko.si/index.php/kaj-brati/za-lazje-branje/180-seznam-knjig-za-laje-branje.html>

Morda še en nasvet, preverjen iz prve roke, ki ga knjižničarji predajte staršem: ni pomembno, koliko ti otroci preberejo, pomembneje je, da vsak dan vsaj malo berejo. Pet minut za začetnike je povsem dovolj, več je lahko preveč in dosegli bi ravno nasproten učinek od želenega: da bi otroci z veseljem in lažje brali. ●

Letos smo v Mariborski knjižnici pripravili šestnajsti Pravljični dan in tokrat v njegov program umestili simpozij. V naši knjižnici umetnost pripovedovanja negujemo že od leta 1971 in jo nadgrajujemo s sistematičnim delom za različne ciljne skupine. Zanimanje za pravljicne ure in pripovedovalske dogodke za otroke in odrasle narašča. Dober obisk naših prirediteljev, namenjenih splošni in strokovni javnosti, in odziv medijev sporočata, da je Pravljični dan eden izmed osrednjih projektov s področja raziskovanja pripovedovane besede v Sloveniji in dosega tudi mednarodne povezave. Ponosni smo, da naše ideje podpira Javna agencija za knjigo Republike Slovenije in mu daje dodatno težo.

Pravljični dan je za našo knjižnico vsebinsko in organizacijsko velik projekt. Trudimo se, da prireditve zmeraj zastavimo večplastno. Trajnostno naravnano razvijamo umetnost pripovedovanja v Službi za mlade bralce in skupaj z vsemi pripovedovalci v naši ustanovi. Ekipa ima širok pogled, strokovno znanje in željo po kakovostni umestitvi v prostor.

Izhodišče za celodnevno dogajanje smo izpeljali iz teme simpozija, ki smo ga naslovili *Prenos pravljic v raznotere pojavne oblike in umestitve*. Ko smo razmišljali o programu letošnjega pravljicnega dneva, smo si dovolili ozreti se po slovenskem pripovedovalskem prostoru in zaznali pestro dogajanje, prehajanje med številnimi in raznolikimi umetniškimi izrazi, intermedijske pristope in zanimive

obravnave zgodb. Tako se nam je zdelo smiselno, da našim obiskovalcem, tako mladim kot odraslim, ponudimo pravljice tudi v pristopih, ki so manj običajni.

Prizadevali smo si, da bi podoba naših promocijskih materialov odsevala temo, zato smo jih letos odeli v ilustracijo umetnice Kaje Kosmač, ki simbolizira prostore prehajanja ali sprehajanje po različnih svetovih. Z avtorico smo v letu 2016 že sodelovali z razstavo ilustracij ob 2. aprilu, mednarodnem dnevu knjig za otroke, na simpoziju pa je predstavila izkušnjo ob ustvarjanju besedila in ilustracij za knjigo *Rdeče jabolko*.

Tudi tokrat je Pravljični dan zaobjel tri dogodke, Pravljično jutro za otroke, simpozij in Pravljični večer za odrasle. Za otroke smo gostili striparsko – pripovedovalsko animacijo po motivih rezijanskih ljudskih zgodb Zverinice iz stripa. Uprizoritev je nastala kot avtorska interpretacija Pripovedovalskega varieteteja in Stripburgerja ter združuje živo pripovedovanje in glasbo ob vizualni spremljavi. Tovrstno pripovedovanje posreduje klasične ljudske zgodbe na interaktivne in multimedijske načine, ki so današnjim otrokom zelo blizu.

Tema simpozija, ki smo jo raziskovali na Pravljičnem dnevu, zanima širši krog javnosti, saj se je z nami družilo kar 73 udeležencev (knjižničarjev, pedagogov, lutkovnih igralcev, založnikov, pisateljev ter posameznikov, ki jih zanima umetnost pripovedovanja) iz vse Slovenije. Ker nam prostor ni dovoljeval večjega števila udeležencev, smo bili primorani prijave omejiti. K sodelovanju smo povabili

strokovnjake in ustvarjalce, ki delujejo v teoriji in praksi. Pozitiven odziv povabljenih referentov je priznanje tudi za nas, saj je zelo pomembno, da predavatelji vidijo smisel in cilj strokovnega posveta, še lepše je, ko se vse energije lepo razporedijo. Dr. Mojca Ramšak, etnologinja in raziskovalka ljudskega izročila, s katero smo na Pravljičnem dnevu pred leti že sodelovali, nas je s svojim moderiranjem varno ponesla skozi program.

Pravljični večer za odrasle smo zasnovali kot preplet različnih stilov in načinov pripovedovanja zgodb. Lea Hedl in Agica Kovše sta odlični pripovedovalki iz Mariborske knjižnice. Jerca Cvetko in Jure Engelsberger sta predstavila kamišibaj gledališče, Boštjan Gorenc – Pižama je interpretiral rezijansko zgodbo v zanj značilnem stand up stilu, Rok Kušlan in Jelena Ždrle pa sta predstavila zgodbo *Leteča lisica* iz Zverinic iz stripa. Vsestranska umetnica Brina Vogelink je večer zaobjela z dvema zgodbama v glasbeni preobleki. Večer je zvenel pisano in raznotero v vseh svojih odtenkih, prav tako, kot smo pripovedovanje želeli prikazati in ponazoriti.

Veseli smo izjemnega obiska in odziva občinstva, ki nas opogumlja, da delamo naprej. Iskren aplavz po vsakem nastopu in čudovita energija, ki se je pretakala ves dan v prostorih Večnamenske in Svečane dvorane starega Rotovža, pripoveduje svojo zgodbo. Pravljičice so še kako žive in pripovedovanje z njimi.

Simpozij Prenos pravljic v raznotere pojave oblike in umestitve

Predstavitve avtorjev in njihovih prispevkov:

Dr. Ambrož Kvartič: »Tja ne hodi, tam straši!« - fenomen pripovedne ostenzije

Dr. Ambrož Kvartič, avtor več znanstvenih in strokovnih člankov s področja folkloristike, je diplomiral na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Za diplomsko delo je dobil fakultetno Prešernovo nagrado, leta 2014 pa je uspešno zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom *Sodobne povedke v Sloveniji*.

Na simpoziju je Kvartič predstavil manj izpostavljen in slabše raziskan del folklorizacijskega procesa, fenomen pripovedne ostenzije. Gre za pojav, ko zgodba ali del zgodbe konkretno vpliva na realni svet pripovedovalca in na njegov način življenja ter ga oblikuje in spreminja. Primerov ostenzije je veliko: iskanje zakopanih zakladov, panika, ki jo povzročijo »urbane legende«, nočni obiski pokopališč, ipd.

Ana Duša: Pripovedovanje in sodobne gledališke prakse

Ana Duša je skupaj s Špelo Frlic gonilna sila Pripovedovalskega varieteteja, sicer pa redna članica kolektiva Za 2 groša fantazije na ljubljanskem Radiu Študent. Avtorico povezujemo s številnimi pripovedovalskimi dogodki v Sloveniji in zunaj naših meja, razvija pa tudi pripovedovalsko-pedagoške programe za različno ciljno publiko. Referentka je podala svoje gledanje na pripovedovanje in povezave le-tega z gledališkimi praksami. Pripovedovalce deli na dva vala: prvi, ki zajema starejšo generacijo, se od gledališča distancira. Predstavniki drugega vala, mlajši pripovedovalci, pa pogosto iščejo nove, kreativne izraze in se z gledališčem aktivno povezujejo. Kljub vsemu sta igra in pripovedovanje dve različni praksi, ki ju ne gre enačiti.

Pavle Učakar: Pravljične podobe v otroškem leposlovju na Slovenskem

Pavle Učakar, likovni urednik za otroški in mladinski program pri Mladinski knjigi, je zaključil Akademijo za likovno umetnost v Ljubljani, kasneje pa še specialistični študij slikarstva. Pri svojem delu se Učakar vedno znova ukvarja z vprašanjem, kaj je kakovostna ilustracija, kako z likovno podobo na primeren način pospremiti besedilo, s katerimi izraznimi sredstvi lahko ilustracija obogati tekst in ga dvigne na nov, kakovostnejši, bolj izčiščen nivo, kako z njo ubesediti tisto, kar je neubesedljivo in kar je najpomembnejše, kdaj in s katerimi elementi vizualno odpira prostor domišljiji in bralca popelje v nove, čudovite svetove. Zato je nujno, da likovni urednik nenehno preverja standarde kakovosti, sodeluje s številnimi odličnimi likovnimi umetniki, uvidi njihove izrazne

potenciale, ki jih je sposoben primerno povezati v celoto skupaj z zapisanim. Šele takrat se zgodi nekaj čarobnega.

Dr. Mojca Ramšak: Zdravje in bolezen v pohorski pravljici prozi

Dr. Mojca Ramšak, etnologinja in filozofinja, je redna profesorica antropologije na AMEU-ISH, Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani in višja znanstvena sodelavka na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Ramšakova zaključuje knjigo, v kateri se ukvarja z vprašanjem zdravja in bolezni, poškodb in pohab v pohorski pravljici prozi. V ta namen je pregledala več kot 1200 pohorskih pravljic, bajk, legend, pripovedk in črtic. Glede na dokaj nizek odstotek pričevanj o zdravju in bolezni v pravljicnem pisnem izročilu znanstvenica sklepa, da so bolezen in smrt dojemali kot del vsakdanjega življenja in temu niso pripisovali posebnega pomena. Take okoliščine so se ljudem v tistem času zdele običajne, zato sta ostali kategoriji zdravja in bolezni v pravljici prozi s Pohorja bolj ali manj prezrti.

Mag. Špela Frlic: Pravljična med besedo in animirano podobo

Mag. Špela Frlic, pripovedovalka, umetniška pedagoginja, raziskovalka folkloristike, članica skupine Za 2 groša fantazije, je skupaj z Ano Dušo vodja Pripovedovalskega varieteteja, od leta 2009 redno vodi izobraževalne programe s področja pripovedovanja. V svojem prispevku avtorica razmišlja o procesu združevanja pripovedi in animirane podobe, o tem kakšen vpliv ima oprijemljiva podoba, ilustracija ali animacija, na poslušalčevo doživetje in sprejemanje zgodbe. Ta proces nam je predstavila z dvema primeroma lastnega pripovedovalskega udejstvovanja: animirano pripovedovanje rezijanske živalske pravljice *Bežimo, svet se podira* in koncept *Pika, slika, pravljica*.

Kaja Kosmač: Rdeče jabolko

Kaja Kosmač je grafična oblikovalka in ilustratorica, ki je po študiju v Parizu (École Supérieure d'Arts Graphiques et d'Architecture Intérieure) diplomirala na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost

in oblikovanje. Umetnica je predstavila nastanek knjige *Rdeče jabolko*, zgodbe, ki temelji na francoskih in italijanskih različicah pripovedke o Rdeči kapici in se vrača k njenim izvornim oblikam. Danes razširjena *Rdeča kapica* nima skoraj nič, ali pa zelo malo, skupnega z zapisi, ki datirajo še v srednji vek. Pravljica je bila, pred 19. stoletjem, ko postane instrument vzgoje meščanskega otroka, namenjena širokemu krogu mešanega, predvsem odraslega poslušalstva.

Mag. Brina Vogelnik: Ljudske pesmi, zgodbe in pravljice z Brino in lutkami
Vsestranska umetnica, pevka, plesalka, lutkovna animatorka in grafična oblikovalka Brina Vogelnik je na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje študij zaključila z diplomom in kasneje še z magisterijem. Sodeluje v plesnih in lutkovnih predstavah Kinetikon KUD, v otroških televizijskih serijah na RTV Slovenija, vodi glasbene delavnice za najmlajše in poučuje petje na Akademiji za ples. S pomočjo lutk je poslušalcem predstavila, od kod njeno navdušenje do lutkarstva in jih nagovorila z zgodbo *Trdoglav in Marjetica*.

Jerca Cvetko: Kamišibaj gledališče – pripovedovanje zgodb ob slikah v malem lesenem odru

Jerca Cvetko je diplomirana pedagoginja, ki se raziskovalno in ljubiteljsko ukvarja s pripovedovanjem ob slikah, s pomočjo kamišibaj gledališča. Kamišibaj je tradicionalna japonska umetniška oblika pripovedovanja zgodb ob ilustracijah, vstavljenih v lesen prenosni oder. Avtorica predstavi začetke in razvoj kamišibaja v Sloveniji, ki v današnji dobi digitalizacije ponovno doživlja razcvet. Opozarja na njegov pedagoški pomen in vsestranskost njegove uporabe. Kot največji čar kamišibaja izpostavi kyokan, posebno občutenje, ki se med pripovedovanjem ob slikah vzpostavi med pripovedovalcem in občinstvom.

Boštjan Gorenc – Pižama: Digitalne pravljice

Prevajalec, pisatelj, stand up komik in pripovedovalec Boštjan Gorenc – Pižama

16. PRAVLJIČNI DAN S SIMPOZIJEM
PRENOS PRAVLJIC V RAZNOTERE
POJAVNE OBLIKE IN UMESTITVE
Sreda, 16. novembra 2016

PRAVLJIČNO JUTRO ZA OTROKE
Večnamenska dvorana, Rotovški trg 2
ob 9. uri

Zverinice iz stripa
Striparsko-pripovedovalska animacija

Pripovedujejo:
Ana Duša, Špela Frlič, Rok Kušlan
Striparski VJ-č
Kaja Avberšek, David Krančan, Andrej Štular
Glasba: Jelena Ždrala

PRAVLJIČNI VEČER ZA ODRASLE
Svečana dvorana Rotovž, Rotovški trg 1
ob 20. uri

Nastopili bodo:
Lea Hedl, Agla Kovše, Jerca Cvetko,
Jure Engelsberger, Boštjan Gorenc – Pižama,
Rok Kušlan, Jelena Ždrala
Glasba: Brina Vogelnik

SIMPOZIJ
Več informacij na www.mbsik.si

MARIBORSKA KNJIŽNICA
Rotovški trg 2, Maribor
tel.: 02 235 21 03
www.mbsik.si

je v svojem prispevku predstavil, kako se je na parodičen način lotil predelave ljudskih in umetnih pravljic in kako jih je uvrstil v svoj prvenec *sLOLvenski klasiki 1*. Pravi, da sta bila poglobitna principa poustvarjanja izvirnikov dekonstrukcija izvirne zgodbe in ponovna rekontekstualizacija. V pravljicah se je osredotočil na tiste elemente, ki jih je lahko na svojstven način obdelal in jih nato vstavil v nove kontekste, umeščene v spletno okolje. S pomočjo anahronizmov

in popkulturnih referenc je v knjigo vključil tudi pravljčna izhodišča: *Trnuljčica*, *Sneguljčica*, *Tri botre lisice*, *Muca copatarica*, *Mojca Pokrajculja*, *Pekarna Mišmaš*, *Peter Klepec*, *Kdo je napravil Vidku srajčico* in *Kozlovska sodba v Višnji gori*.

Prispevek o 16. Pravljicnem dnevu v Mariborski knjižnici je bil zapisan za objavo v reviji *Otrok in knjiga* in ga lahko v celoti preberete v njeni 96. številki. ●

Izmenjava strokovnih delavcev v Narodni biblioteki Srbije in Knjižni sejem v Beogradu

**Milojka Miklavčič,
Tereza Poličnik-Čermelj**
Narodna in univerzitetna knjižnica
milojka.miklavcic@nuk.uni-lj.si
tereza.policnik-cermelj@nuk.uni-lj.si

Beograd, 24.–28. 10. 2016

Program izmenjave, je bil osredotočen na oddelke Narodne biblioteke Srbije (NBS), ki se ukvarjajo z nabavo, obdelavo in hranjenjem knjižničnega gradiva. Gre za oddelke, ki so po funkcijah posredno ali neposredno povezani z najinim primarnim delo, ki je nabava, katalogizacija in inventarizacija knjižnega gradiva. Želeli sva se seznaniti z njihovimi postopki dela in jih primerjati s postopki, ki jih imamo v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK). Zato sva obiskali Oddelek obveznega izvoda, Oddelek selektivne nabave, Oddelek monografskih publikacij, Oddelek serijskih publikacij in Oddelek za hranjenje in dostop do gradiva. Poleg teh pa sva obiskali tudi Oddelek posebnih zbirk, Oddelek informacijskih storitev za uporabnike, Oddelek za zaščito, konzervacijo in restavriranje, Oddelek za arheografijo, Službo CIP, Oddelek za mednarodne projekte in sodelovanje ter Oddelek za programe iz kulture in protokol.

NBS in NUK uporabljata sistem COBISS3 za katalogizacijo in inventarizacijo. Knjižnici sodelujeta pri medknjižnični izposoji in zamenjavi ter pri prevzemanju zapisov iz skupne regionalne mreže COBISS.net. Določene razlike ali posebnosti pri delovanju knjižnic so, naj navedeva najpomembnejša področja s katerimi sva seznani pri izmenjavi: zakonodaja obveznega izvoda, plačljiva izdelava CIP zapisov in pridobivanja ISBN in ostalih različnih števil, ki se jih dodeljujejo različnim tipom gradiva, ter

postopki pri nakupu knjižničnega gradiva, hranjenju gradiv in izposoji gradiva. NBS za razliko od NUK nima univerzitetne funkcije, kar vpliva na njihove prioritete in delovanje. Tako na primer gradiva uporabnikom izposojajo izključno samo v čitalnici in potem samo še institucijam preko medknjižnične izposoje. NBS v programu COBISS3 ne uporablja segmentov Nabava in Elektronski viri in nimajo še vzpostavljene normativne baze avtorjev. V nadaljevanju bova prikazali obdelavo gradiva v NBS kot so jo nama predstavili vodje posameznih oddelkov oziroma njihovi namestniki.

CIP in obvezni izvod

Izdelava CIP zapisov in dodeljevanje ISBN oziroma ostalih mednarodnih števil, ki se v Srbiji plačljiva. Lansko leto je knjižnica na osnovi tega pridobila 35 milijonov RDS sredstev (280.404 EUR). CIP zapisi so izdelani na osnovi že revidirane tiskane ali elektronske verzije publikacije, ki je pripravljena za tisk. To pomeni, da je ob prejetju obveznega izvoda zapis za gradivo že popoln in potrebuje, če sploh, le minimalne popravke. NUK dodeljuje ISBN številke brezplačno, prav tako so brezplačni CIP zapisi, ki so izdelani na podlagi začetnih strani, kolofona in kazala.

Zakon o obveznem izvodu publikacij iz leta 2011 predpisuje različni davčni stopnji za publikacije z ISBN oznakami oziroma njenimi različicami 10 % in za ostale brez tega 20 % davek. To pa je razlog za povečano zanimanje založnikov za pridobitev ISBN. Založniki, ki zaprosijo za CIP, a še niso oddali obveznega izvoda za že izdelane CIP zapise, ga ne dobijo, dokler

ne izpolnijo svojih zakonskih obveznosti in knjižnici dostavijo izdano gradivo. Zakon sicer dopušča določene izjeme, ki jih odobri posebna komisija. Časovni rok oddaje obveznega izvoda je sedem dni po končanem tisku, izdelavi ali uvozu. NBS oziroma *Biblioteka Matice srpske* kot druga depozitarna knjižnica pa sta obvezani, da je publikacija na voljo uporabnikom po tridesetih dneh od prejema.

Po dopolnjenem zakonu iz leta 2016 je običajno število obveznih izvodov šest. Način, kako se jih naprej razporeja pa se glede na to ali dobi obvezni izvod NBS ali *Biblioteka Matice srpske* nekoliko razlikuje. NBS po zakonu obvezne izvode razporedi tako: dva obdrži NBS, enega pošlje *Biblioteki Matice srpske*, enega naj bi poslali nacionalni knjižnici v Prištini (trenutno je sodelovanje s Srbijo prekinjeno, zato paketi z gradivom čakajo pri njih) in dva primerka jim ostaneta za potrebe zamene. *Biblioteka Matice srpske* obvezne izvode razporeja tako: dva izvoda obdrži sama, dva izvod pošlje NBS, enega pošlje nacionalni knjižnici v Prištino, en izvod pa imajo še za potrebe zamene.

Izjeme pri številu obveznih izvodov so bibliofilske izdaje, ki jih morajo založniki oddati po dva izvoda, po en dodatni obvezni izvod pa predstavljata lokalni obvezni izvod in akademski izvod. Lokalni obvezni izvod pomeni dodatni izvod, ki ga mora založnik oddati na zahtevo pristojne splošne knjižnice, ki skrbi za domoznansko zbirko na območju, kjer je sedež založbe. Akademski izvod pa morajo založniki pošiljati *Univerzitetni biblioteki "Svetozar Marković"* kot matični visokošolski knjižnično-informacijski ustanovi. Glede na zakonske predpise je CIP narejen

Narodna biblioteka Srbije (foto: Milojka Miklavčič)

na osnovi že revidirane verzije gradiva pripravljenega za tisk ali objavo in mora vsebovati predpisane elemente kot so določeni tudi pri nas za kolofon, poleg tega pa na primer pri prevodih zahtevajo še izvirni naslov dela, ime nosilca avtorske pravice in podatke o izvorni izdaji in še druge.

Tudi pri nas smo že razmišljali, da bi sledili nekaterim knjižnicam po svetu, ki ne objavljajo več CIP-a v publikaciji. Na primer na Hvaškem od decembra 2006 v publikaciji CIP ni več natisnjen ampak je objavljeno sporočilo, kje je zapis narejen in pod katero številko je v katalogu najdljiva. V NBS zagovarajo natisnjen CIP zapis v publikaciji, ker ta predstavlja osnovo oziroma pomoč pri oblikovanju zapisa v šolskih knjižnicah in drugih knjižnicah,

ki nimajo sistema COBISS ali niso večji katalogizacije.

Letno v NBS izdelajo okrog 12.000 CIP zapisov, od tega za elektronske knjige le od 12 do 13 zapisov. Samozaložniki letno izdajo približno 1.000 naslovov, od tega jih polovica zaprosi za CIP. Za potrebe statistike jih od ostalih založnikov tako kot v NUK ločijo z dodelitvijo določenega sklopa ISBN števil rezerviranega samo za samozaložnike.

Obdelava gradiva v NBS

Obdelava gradiva v NBS je združena in usmerjena k temu, da čimveč dela opravi ena oseba in tako skrajšajo čas obdelave. V NBS ocenjujejo, da približno 80 % CIP zapisov po prejemu publikacij v Oddelek

za obvezni izvod zahteva le še minimalne popravke v zapisu, ki jih takoj vnesejo. Publikacije inventarizirajo in opremijo ter v *podpolje 992b* vpišejo kodo za bibliografijo. Gradivo prevzamejo skladiščniki. Ostale publikacije, katerih zapis je še potrebno izdelati ali zahtevajo večje popravke prevzame monografski oddelek in jih nato vrnejo v inventarizacijo, da jih pripravijo za postavitev v skladišče.

Ob inventarizaciji gradivo opremijo s signaturno nalepko, ki ima črtno kodo, požigosajo in v gradivo na papirju s kemičnim svinčnikom vpišejo inventarno številko. Inventarna knjiga je ena za celotni knjižnični fond. Urejena je na osnovi načina nabave in jo redno tiskajo. Cen v zalogo ne vpisujejo, izjema so cene, ki so na seznamu ob prejemu gradiva preko zamene.

Oddelek obveznega izvoda

Gradivo, ki v NBS prispe preko obveznega izvoda, sprejme Oddelek obveznega izvoda, kjer ga najprej razdelijo po knjižnicah. Dva primerka namenjenega NBS inventarizirajo in preverijo popolnost zapisa. V primeru, da je zapis potrebno popraviti, ga popravijo oziroma dopolnijo. Kadar gre za zahtevnejše popravke ali nov zapis, gradivo prevzame Oddelek za monografske publikacije. V ta namen je vsak dan organizirano dežurstvo za pregled gradiva, ki potrebujejo dodatno obdelavo. Podatek za bibliografijo vnesejo v polje 992b.

Serijske publikacije inventarizirajo in oddajajo v skladišče v treh časovno različnih intervalih glede na vsebino: dnevne vložitve v kartonaste mape s trakovi in oddajajo mesečno, preostalo periodiko dnevno razen periodike, ki neredno izhaja ali je zelo redko iskana (glasila, izvestja ...) – ta čaka na policah od tri do šest mesecev, da jo predajo v skladišče.

Vodja oddelka **Nemanja Kalezić** nama je na vprašanje, kaj naredijo z neknjižnimi prilogami v tiskanih knjigah, odgovoril, da vse prenesejo v repozitorij, kjer dobijo svojo kodo in inventarno številko ter jih hranijo ločeno. S takim načinom ohranjajo vsebino, ki bi bila lahko na izvornih nosilcih z leti zaradi propadanja materiala oziroma zapisa ogrožena. Zakon predpisuje tudi obvezno oddajo pdf dokumentov vseh tiskanih publikacij in v bazi imajo že preko 133.000 naslovov. Avtorske pravice morajo še urediti, da bodo lahko uporabniki dostopali do polnega besedila, kar sedaj še ni mogoče.

Oddelek selektivne nabave

Oddelek selektivne nabave skrbi za pošiljanje in prejem zamenjanega gradiva ter obdelavo le-tega. Gradivo pridobljeno preko nakupa, zamene ali daru, se obdela in pošlje v skladišče. Če je gradivo *serbika*, ga usmerijo še v Oddelek monografskih oziroma Oddelek serijskih publikacij.

Serbika predstavljajo publikacije, ki so izdane ali namenjene trgu izven Srbije a zaradi svoje vsebine in avtorjev predstavljajo Srbijo in srbski narod in tako gradivo kot nacionalna knjižnica

Razstava grafične zbirke v avli NBS (foto: Milojka Miklavčič)

zbirajo. *Serbiko* zbirajo po dva izvoda. Redni dobavitelj *serbika* preko zamene je Republika srbska, od leta 2011 pa tudi Črna Gora, ki je prej v okviru skupne države oddajala obvezni izvod.

V Oddelku selektivne nabave so nakupi gradiva, ki se morajo izvajati preko javnih razpisov mučni in dolgotrajni procesi, ki zelo otežkočajo njihovo delo. Zaradi obveznih javnih naročil tudi nimajo posebnega fonda, ki bi omogočal stalna naročila. Največi nesmisel je v zakonski obvezi, ki zahteva izvedbo javnega naročila za nakupe zapuščin ali raritetnega gradiva, kjer je en sam ponudnik – njihov lastnik.

V času najinega obiska je bil sprejem in odprtje razstave stotih knjig, ki jih je NBS podarila Belorusija. Vodja oddelka **Ivana Nikolić**, ki je gradivo prevzela, naju je povabila na slovesnost. Z Ivano Nikolić uspešno sodelujemo že vrsto let, saj z veliko zavzetostjo skrbi za dobre odnose in zameno med nami. Ker je pred letom dni prevzela vodenje oddelka, je večji del zamene prevzela **Biljana**

Kalezić, ki nama je pokazala, kako pri njih poteka obdelava. Za potrebe zamene ne uporabljajo segmenta COBISS3 *Nabava* ali *Drugi načini prejema gradiva*, ampak pri zapisih za naslove, ki so na voljo za potrebe zamene to s kodo označijo v *podpolje* 992b. Dva primerka obveznega izvoda, kot je bilo že omenjeno, sta namenjena zameni. Obdelava prejetega gradiva preko zamene, darov ali nakupa v selektivni nabavi poteka takole: izdelava bibliografskega zapisa za tuje publikacije, inventarizacija in nato v skladišče. *Serbiko* katalogizirajo in inventarizirajo, nato gre s posebnim seznamom gradiva naprej v stvarno obdelavo v Oddelek monografskih publikacij, kjer izpolnijo *polja* 600-609. V primeru, da gre za novi naslov serijske publikacije pa ga pošljejo v Oddelek serijskih publikacij.

V NUK uporabljamo vse segmente v COBISS3 za področje nabave. Nakupe, zamene in darove obdelamo in opremimo v Službi za pridobivanje gradiva in jih pošljemo v skladišče, sloveniko pošljemo še v Oddelek slovenske bibliografije, da

Tereza Poličnik-Čermelj, Ana Milutinović, Milojka Miklavčič v osrednjem prostoru NBS (foto: Milojka Miklavčič)

preverijo zapis in dodajo ustrezne kode za izpis bibliografije.

Oddelek monografskih publikacij

Oddelek monografskih publikacij deluje od leta 1947. Trenutno je v oddelku zaposlenih 24 bibliotekarjev. Že več let ga vodi **Ilinka Smiljanačič**, ki je povedala, da pri kadrovanju za obdelavo gradiva upoštevajo znanje tujih jezikov in strokovna področja, ki jih kandidat obvlada. Za stvarno obdelavo skrbijo štirje za področja naravoslovja, šest za področja družbenih ved, ostali obdelujejo književnost in jezikoslovje.

Pri stvarni obdelavi izpolnjujejo *polja* 600-609 po zgledu stvarne obdelave Kongresne knjižnice. Z oblikovanji gesel se po njih zgledujejo že od začetka. Predmetne oznake iz prevzetih zapisov *Library of Congress* prevajajo. Normativne baze nimajo, trenutno so v fazi oblikovanja pravil baze. Ostale knjižnice v Srbiji pri stvarni obdelavi izpolnjujejo le podpolje 610 s prosto oblikovanimi predmetnimi oznakami.

Pri UDK oznakah spremljajo novosti konzorcija in uporabljajo verzijo iz leta 2013, ostale knjižnice pa iz leta 2000. Novosti v katalogizaciji bibliotekarji NBS sporočajo preko bibliotekarskega društva. NBS pri strokovnih vprašanjih katalogizacije sodeluje tudi z *Univerzitetno biblioteko "Svetozar Marković"*.

Zvočno in slikovno gradivo in multimedijo obdelajo posebne zbirke. Izjema so lahko publikacije, ki vsebujejo besedilno gradivo skupaj z drugim medijem in se obdela kot komplet. Katalogizira se skupaj tako kot je bilo izdano, tudi če je letnica na sestavnih delih kompleta različna. Sestavnih delov kompleta ne ločijo po njihovi vsebini, tudi če se podvaja, kot se to pogosto dogaja pri zbornikih kongresov, ko je tiskana publikacija enaka verziji na priloženem elektronskem viru.

Adligate imajo obdelane samo pri prvem delu, nimajo pa vnesenih zapisov za vsak posamezni adligat. Zapis za adligat obstaja samo v primeru, ko imajo za isti naslov postavljeno drugo samostojno delo. Zaradi

tega tudi nimajo problemov z inventarnimi številkami in signaturami, ki lahko pri takem delu nastanejo na OPACu zaradi inventarizacije.

V sodelovanju z drugimi srbskimi knjižnicami izdelujejo tudi *Bibliografijo serbike* ločeno za monografsko in neknjižno gradivo ter serijske publikacije.

Oddelek serijskih publikacij

Oddelek serijskih publikacij deluje od leta 1947. Poleg že omenjenega gradiva, ki ga prejme iz selektivne nabave, skrbi za tekočo bibliografijo serijskih publikacij. Za doseganje večje natančnosti v bibliografiji zajemajo tudi zapise iz katalogov drugih knjižnic. Od leta 2005 ločeno izdelujejo tudi *Bibliografijo serbiko*, ki vključuje serijske publikacije, ki so izšle izven meja Republike Srbije.

Oddelek dodeluje od leta 2003 tudi ISSN številke, ki jih dobijo vsi kontinuirani viri na področju Srbije in Črne Gore, od leta 2008 pa samo na področju Srbije. Trenutno ima ISSN okrog 150 naslovov elektronskih publikacij. Lokalnim elektronskim serijski publikacijam dodelijo ISSN samo v primeru, kadar hkrati izhaja tudi tiskana oblika. Obdelava spletnih strani še ne poteka. Število integriranih zapisov v bazi je okrog 13.

Vodja oddelka **Slobodanka Komnenić** je poudarila, da imajo problem z dodelitvijo ISSN številke efemernemu gradivu, ki ga založniki želijo zaradi zmanjšane davka. Problem so tudi slikanice in pobarvanke, ki jih sicer obdeluje Oddelek posebnih zbirk, razen, če so štete.

Analitične zapise izdeluje 13 bibliografov, ki letno naredijo okrog 12.000 zapisov iz izbora 450 naslovov serijskih publikacij in zbornikov. Za izpis bibliografije sodelujejo z IZUM. Bibliografija izhaja tekoče, štirje zvezki letno po teritorialnem principu. S projektom za retrospektivno bibliografijo so pripravili 23.000 zapisov.

Zanimalo naju je, če tudi zbornike obdelujejo analitično za potrebe bibliografij in tematske številke. Vodja zbirke nama je potrdila, da jih obdelujejo,

prav tako tudi tematske številke. Darove posameznih števil postavljajo selektivno, podobno kot v NUK sloveniko.

Oddelek informacijskih storitev za uporabnike

Oddelek informacijskih storitev vsebuje posebno pravno čitalnico, študijsko čitalnico, čitalnico za slepe in center za bibliotekarstvo. Vodja oddelka **Sladana Stojaković** naju je popeljala po vseh prostorih. Oddelek poleg velike čitalnice (281 čitalniških mest), prostora z listkovnim katalogom, osrednjega prostora, ki povezuje prostore in je namenjen kulturnim prireditvam, čitalnice za slepe, ki pomeni tudi možnost delovnega mesta za slepe ali slabovidne bibliotekarje. Center za bibliotekarstvo obsega sprotno ažurirano gradivo. Gradivo, ki ni aktualno pa se prestavi v skladišče. V veliki čitalnici so slovarji in priročniki na voljo v prostem pristopu.

Člani so lahko vsi, ki so polnoletni ali imajo osebno izkaznico, tujci pa potni list, na podlagi katerega se vpišejo. Članarina je za vse enaka, razlike so samo v trajanju članstva. Možnosti izbire so dva ali deset dni, mesec ali leto. Gradivo posojajo samo znotraj prostorov knjižnice, uporabniki čitalnic lahko uporabljajo tudi svoje gradivo.

Zanimalo naju je, kako rešujejo problem z uporabniki, ki jim poškodujejo ali izgubijo gradivo. Vodja je pojasnila, da so podali že nekaj ovadb na sodišče, vendar še nobena ni doživela sodnega epiloga.

Oddelek za hranjenje in dostopa do gradiva

Oddelek za hranjenje in dostopa do gradiva se nahaja v treh nadstropjih in ima osemdeset kilometrov polic. V njem je shranjena večina knjižnične zbirke, tudi gradivo posebnih zbirk in zapuščine. Raritete imajo shranjene v kompaktskih. Gradivo je postavljeno po tekočih številkah in oznakami podlokacij. Arhivski in postavitveni izvodi se nahajajo skupaj v istem skladišču, le v različnih nadstropjih. V NUK jih hranimo ločeno, saj to posebej predpisuje pravilnik o hranjenju arhivskega gradiva, ki zagotavlja ustrezno rokovanje s kulturno dediščino. Tudi gradivo posebnih

Vabilo na 61. mednarodni knjižni sejem (foto: <http://sajamknjiga.rs/>)

zbirk je v NUK shranjeno večinoma v zbirkah.

Glede na to, da je bila knjižnica zgrajena leta 1972, je potrebno veliko improvizacije, da skladišče normalno deluje, je povedal vodja skladišča **Ljubomir Branković**. Zapuščine stojijo skupaj in so jih zaščitili s posebnimi škatlami. Pripravili so tudi škatle za razglednice in gramofonske plošče. Škatle so iz kartona in ne ustrezajo standardom za trajno hranjenje gradiva.

Boljši izvod postavijo za izposajo, slabši v arhiv, kar je ravno obratno od prakse NUK. Izgubljene izvode nadomestijo tako, da fotokopirajo arhivski izvod. Veliko serijskih publikacij iz 19. stoletja čaka na popravilo v restavratski delavnici. Veliko gradiva bi bilo potrebno digitalizirati.

Skladišče je odprto od osmih zjutraj do osmih zvečer in ima deset zaposlenih. V skladišču zbirajo status, ko dobijo publikacijo iz obdelave. Natisnejo signaturne nalepke, če odpadejo. Hranijo tudi inventarne knjige in arhiv kadrovske službe.

V skladišču imajo prostora samo še za prihodnji dve leti, potem ga jim bo zmanjkalo. Tudi NUK se že vrsto let borimo s podobnimi težavami.

Kot nacionalna knjižnica gradiva ne odpisujejo, želijo pa čim prej opraviti revizijo fonda. Tri četrtine gradiva že imajo vnesenega v sistem COBISS. Ko bodo imeli popisano celotno zalogo, bo tudi izvedba revizije lažja.

Ostali oddelki NBS, ki sva jih obiskali

Oddelek za zaščito, konzervacijo in restavriranje

je hkrati nacionalni konzervatorski center za celotno državo. Veliko posegov tako opravijo za gradivo institucij s področju Srbije in na ta način pridobijo veliko sredstev za knjižnico. Največ gradiva dobijo iz samostanov. V delavnici za restavriranje in konzerviranje gradiva je zaposlena tudi biologinja, ki s pomočjo posebnega aparata išče mikroorganizme v prostoru in na poškodovanem gradivu.

Oddelek za arheografijo

je 1961 osnoval Mašin Vladimir. Izdajajo časopis Arheografski prilozi (ISSN 0351-2819), ki izhaja v cirilici z abstrakti v angl. Pred prvo in drugo svetovno vojno je knjižnica imela 1.300 rokopisov v srbski cirilici, ki so bili odnešeni, izropani ali uničeni. Od teh je knjižnica nazaj pridobila le 12 rokopisov. Zbirka ima fototeko in tudi 5.000 srbskih rokopisnih knjig na mikrofilmu.

Pokazali so nama največje raritete, ki jih hranijo.

Posebne zbirke v NBS

je sestavlja deset enot, med njimi so: Zbirka sodobnih literarnih rokopisov in arhivskega materiala od 18. stoletja, Zbirka starih, redkih in miniaturnih knjig, Grafična zbirka, Kartografska zbirka, Zbirka fotodokumentacije, Zbirka glasbenih tiskov in manuskriptov, AV zbirka, Zbirka stripov, Zbirka zapuščin in Dokumentacijska zbirka.

Knjižni sejem (foto: Milojka Miklavčič)

Posebne zbirke so za razliko od NUK večinoma ohranile prvotno vsebino usmeritve gradiva glede na medij, tako ima Glasbena zbirka še vedno vse govorne medije in filmsko zbirko. Za stvarno obdelavo uporabljajo tezaver za glasbo. V posebni zbirki so še vedno drobni tiski, stripi in pobarvanke ter zbirka miniaturnih knjig. Sem spada tudi obdelava gradiva na več medijih. Zbirka fotografij ne sodi v grafično zbirko, le-ta pa ima plakate, grafične liste in vse razstavne kataloge, ki imajo največ 16 strani. Pri stvarni obdelavi uporabljajo tezaver za likovno umetnost. Zbirke pripravljajo tudi razstave in v času najinega obiska je Grafična zbirka pripravila razstavo treh najpomembnejših grafikov v Srbiji.

V računalniškem katalogu imajo obdelanih 330 razglednic. Zaradi medsebojnega razlikovanja si pri določanju letnice izda razglednice pomagajo z datiranjem tudi na osnovi žiga pošte, ki je vtisnjen na razglednici. Specifičnosti za identifikacijo razglednice razložijo v opombah v 330a.

Testirajo obdelavo rokopisne zbirke s kanadskim programom ATOM (access

to memory), ki je prosto dostopen in preveden v srbsčino. Pripravljen je po standardih za obdelavo arhivskega gradiva. To je tudi edino gradivo, ki ni obdelano v sistemu COBISS.

Posebna zbirka tudi skrbi za avdioarhiv s katerim dokumentirajo dogodke v NBS. **Konzorcij knjižnic Srbije** za poenotoeno nabavo (KOBSON) je bil ustanovljen na iniciativo večjih srbskih knjižnic leta 2001. Osnovni cilji konzorcija so: optimizacija nabave tujih znanstvenih informacij, prehod s tiskanih na elektronske izdaje, boljši dostop do informacij v elektronski obliki in promocija srbskega znanstvenega založništva.

Centraliziran nakup in mednarodna dejavnost NBS

Tako kot NUK skrbi za prisotnost slovenike na celotnem slovenskem ozemlju s pomočjo obveznih izvodov, ki jih prejema območne knjižnice, podobno vlogo vrši tudi NBS. Centralizirani odkup knjig za splošne knjižnice mestnim knjižnicam omogoča, da preko vsakoletnega razpisa Ministarstva kulture i informisanja, ki ga vodi NBS dopolnjujejo svoje zbirke. Na osnovi razpisane kvote denarja komisija za odkup, ki jo vodi NBS, oblikuje seznam naslovov, katerih pogoj je tudi, da so v tekočem letu izšli kot prva izdaja. S tem država omogoča, da mestne knjižnice iz nabora naslovov izbirajo in dopolnijo svojo zbirko.

Ker sva NBS obiskali v času knjižnega sejma, sva bili deležni veliko pozornosti in prijaznih sprejemov, čeprav so imeli številne obiske tudi iz drugih knjižnic. Kolegica **Ana Milutinović** iz Oddelka za mednarodno dejavnost je ves čas skrbela

za najin program in za dobro počutje, vključno s karto za gledališko predstavo *Hasanagenica*. Popeljala naju je tudi h kolegici, ki je zadolžena za kulturno sodelovanje. Izrazila je veliko željo po sodelovanju ne samo med NUK in NBS, temveč širše: s povabili pesnikov, pisateljev in prirejanju mednarodnih prireditev.

Knjižni sejem

61. mednarodni beograjski sejem knjig je potekal od 23.-30. oktobra pod geslom "*Knjige v roke*".

Na sejmu so poleg srbskih sodelovali tudi slovenski založniki, poleg njih pa še iz: Belorusije, Bosne in Hercegovine, Indije, Izraela, Madžarske, Japonske, Kitajske, Rusije, Hrvaške, Črne Gore in Češke republike.

Letošnji častni gost knjižnega sejma je bila država Iran, ki bo tako imenovano Odprto knjigo predala častnim gostom 62. sejma Nemčiji, Avstriji, Švici in Lihtenštajnu, ki bodo naslednje leto predstavljali književnost v nemškem jeziku. Na sejmu so podelili več nagrad. Za založnika leta sta bila prejemnika založnika *Clio* in *Laguna*. Za založniški dosežek leta sta nagrado prejeli knjigi "*Putopisi*" avtorja *Grigorija Božovića* založbe *Zavoda za udžbenike* iz Beograda in "*Srbija, gradovi, opštine, naselja*", prof. dr. *Stevana M. Stankovića* založb *Službeni glasnik* in *Pravoslavna reč*. Nagradjeni otroški knjigi sta bili "*Najlepše pesme za decu*" *Nenada Simonovića*, založbe *Tanesi* in "*Lola – pas detektiv*" *Une Babiće*, založbe *Interpres*. Podelili so tudi nagrado za najboljšega založnika iz srbske diaspore, in za mlade oblikovalce. Za najboljšega in najbolj profesionalnega založnika je bila izbrana *Geopoetika*.

Sejem, ki je potekal na več kot 30.000 m² površine, je v osmih dneh zabeležil več kot 188.000 obiskovalcev, ki so se lahko udeleževali več kot 600 programov, pogovorov in predstavitev.

Zahvaljujeva se vsem sodelavcem v NUK in kolegom v NBS, ki so nama to izmenjavo omogočili. ●

Viri:

- Narodna biblioteka Srbije (spletna stran). (Prevzeto 20.9.2016). Dostopno na: <https://www.nb.rs/>
- Stručno upustvo za katalogizacijo u publikaciji (CIP)(spletna stran). Prevzeto 8.11.2016. Dostopno na: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3353
- 61. mednarodni beograjski sajam knjiga (spletna stran). (Prevzeto 31.10.2016). Dostopno na: <http://sajamknjiga.rs/>
- Zakon o izmenama i dopunama zakona o obaveznom primerku publikacija (online). Prevzeto 31.10.2016. Dostopno na: <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/zakoni/2016/3139-15%20lat.pdf>
- Zakon o obaveznom primerku publikacija (spletna stran). (Prevzeto 31.10.2016). Dostopno na: https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=4914

Ljubljana med nostalgijo in sanjami

Maša Šipič
Mestna knjižnica Ljubljana
masa.sipic@mklj.si

Revija za domoznanske vsebine

V današnjem času se mnogi nimajo časa ubadati z odkrivanjem preteklosti nekega kraja, njegovih prebivalcev, stavb, ulic in dogodkov. Odpiranje zaprašenih škatel s fotografijami, dokumenti in podobno »šaro«, brskanje po starih katalogih, časopisih, spletu in iskanje podatkov, ki niso več aktualni, se jim, času primerno, morda zdi dolgočasno ali pa nepotrebno. V nasprotju z vsemi, ki se jih tovrstno zanimanje ne dotakne preveč, pa smo knjižničarji Slovanske knjižnice, saj v tovrstnem delu najdemo veliko dragocenega za naše projekte. Z združitvijo ljubljanskih knjižnic je Slovanska knjižnica namreč postala Center za domoznanstvo in specialne humanistične zbirke v Mestni knjižnici Ljubljana in naše poslanstvo je še naprej dajati »staremu« knjižnemu gradivu nove pomene in uporabe.

Z novimi nalogami smo pričeli razmišljati kaj bi lahko poleg običajnega knjižničnega fonda, prireditvev, razstav in seveda ostalih nalog, ki jih opravljamo, še ponudili našim obiskovalcem in tudi širši javnosti. Ko smo načrtovali cikel tematskih razstav o zgodovini Ljubljane, je naš sodelavec Pablo Juan Fajdiga prišel do ideje, da bi vse gradivo, ki nastaja ob pripravi razstav, ohranili in ga, obogatene s slikovnim materialom in seveda bibliografijo, opombami, prikazali tudi v tiskani obliki. Ta cikel razstav smo poimenovali Ljubljana med nostalgijo in sanjami.

Po začetnih negotovostih smo iskali najboljše poti kako naj bi to izpeljali.

Vedeli smo, da je ponudba revij s takšno vsebino skromna, zato smo menili, da je vredno poizkusiti. Odločili smo se, da bo revija ponujala vsebine iz domoznanstva in zgodovine Ljubljane in njenih prebivalcev in da bosta vsako leto izšla dva zvezka s to tematiko. Naslov revije pa je postal naslov cikla razstav. Sprva smo načrtovali, da bomo vsebine prispevali le knjižničarji, ki smo ob pripravah razstav opravili ogromno raziskovalnega in zbirateljskega dela. Potem pa smo krog avtorjev razširili tudi na druge, ki se ukvarjajo s podobno tematiko in so nekako tudi povezani z delovanjem naše knjižnice na različne načine.

Sicer pa je revija praktično v celoti naš izdelek, saj jo sami urejamo, oblikujemo, opravimo prelom v celoti v naši ustanovi – samo tiskanje opravijo v izbrani tiskarni. Vsako leto tudi kandidiramo na javnem razpisu MOL za sofinanciranje strokovnega in znanstvenega tiska. Tako nam je do sedaj vedno uspelo, da je revija izšla tudi s to pomočjo, kar razumemo kot priznanje njene kvalitete in upamo, da bo tako še naprej.

V letošnjem letu smo izdali že peti letnik Ljubljane med nostalgijo in sanjami (LMNS), skupaj deset števil revije. Teme, ki smo jih ponudili v branje ljubiteljem »ljubljskih« vsebin, smo vsa leta skrbno izbirali. V prvem letniku so bili to Glavni kolodvor Ljubljana, ljubljanska Opera, Plečnikov stadion, Kongresni trg in Tržaška cesta. Tem so sledili v drugem letu prispevki o ljubljanskih kolesarjih, tramvaju in ljubljanskem kulinaricnem izročilu. Tretji letnik je predstavil zgodovino Kolodvorske ulice, ljubljanske

Sedaj je izšlo pet letnikov revije, kar je skupaj 10 števil. (Foto Maša Šipič, MKL)

kinematografe, založnika Schwentnerja, Kolizej, Cukrarno in Urbančevo veleblagovnico. Četrti letnik je orisal vsebino spominskih knjig Vide Rudolfove, dragocene knjige Slovanske knjižnice, domoznansko zbirko španskih borcev v moščanski knjižnici ter ljubljanskega prišleka, pisatelja Lojzeta Kovačiča. Tudi peti letnik, ki je izšel oktobra, je poln zanimivih vsebin. Približa nam vpogled v delo našega znamenitega arhitekta Jožeta Plečnika v mestnem jedru Ljubljane, življenje umetnika Saše Šantla, razvoj Savskega naselja, seznanimo pa se tudi s tem kakšno je bilo nekoč žensko delo v Ljubljani.

Na samem začetku, ko je LMNS šele dobro nastajala, je bilo nekoliko tudi negotovosti, da ne bi morda usahnilo tem oziroma področij, ki se nanašajo na vsebine, ki jih revija objavlja. Vendar je že po drugem letniku postalo jasno, da je idej veliko in sproti se porajajo nove.

Ljubljana med nostalgijo in sanjami je v teh letih, od prvih začetnih korakov pa vse do danes, postala med bralci prepoznavna in tudi iskana. Za to imata precej zaslug prva urednika, mag. Teja Zorko in Pablo Juan Fajdiga, ki sta kot prva vodila uredniško delo revije in orala njeno ledino.

Revija je dostopna v vseh večjih enotah Mestne knjižnice Ljubljana, možno si jo je izposoditi ali kupiti. Starejše številke pa so digitalizirane in objavljene na portalu Kamra.

Naslov uredništva je: Slovanska knjižnica, Center za domoznanstvo in specialne humanistične zbirke v MKL, Ljubljana, Einspielerjeva ulica 1. Kontaktni podatki pa teja.zorko@mklj.si in masa.sipic@mklj.si. ●

Silva Novljan

silva.novljan@gmail.com

Radio nadomestil knjižnico

Obisk stanovalke centra starejših se je nenačrtovano razširil na pogovor o knjižnicah.

Lepo je v tej kavarnici. Knjižne police s knjigami še bolj poudarjajo njeno domačnost.

Knjige niso urejene, vsak si jih prosto izbira, a jih tudi odlaga kamorkoli. To ni knjižnica.

Je morda korak do nje. Si knjige tudi vi kdaj izposodite?

Žal že petnajst let ne morem brati. Vid mi je opešal in vidim lahko le še motne obrise predmetov.

To je pa težko, še zlasti če ste radi brali.

Ja veliko sem brala, ure in ure, še zlasti ponoči.

Ste članica kakšnih drugih knjižnic, ki nudijo za vašo okvaro vida primerne vrste knjižničnega gradiva? V predverju sem vzela brošurico o urniku potujoče knjižnice, ki se ustavi tudi pred vašim domom.

Ne vem za to. Nihče me ni seznanil s tem, mi prebral letak. Vse je za videče. A sem mirna, vdala sem se v usodo.

Kako nadomeščate izgubo vida?

Sem zadovoljna, da slišim. Poslušam radio s slušalkami, to je moja knjižnica. Rada imam pogovorne oddaje, da posodabljam jezik. Zadovoljna sem tudi z oskrbo v domu in ustrežljivostjo osebja.

Vam kdo bere? Vključuje dom prostovoljce za branje starejšim v svoj program?

Ne. Ni mi znano, da je to na voljo.

Vas je dom ali splošna knjižnica povezala z društvom slepih in slabovidnih in z njihovo knjižnico, ki bi vam dostavljala zvočne knjige?

Je tudi to mogoče? Ne, nimam teh informacij.

Kaj pa udeležba na pogovornih prireditvah v knjižnicah. Ste vabljeni, je zanje organiziran prevoz?

Tudi tega ne vem. A ne živim v spominih. Imam tri otroke, ki mi z rednimi obiski popestrijo dneve.

Kaj menite, bi se vključili v programe in storitve knjižnic, če bi bili o tem obveščeni?

Nisem razmišljala o tem. A če bi bila, bi imela vsaj možnost izbire, kajne? ●

Nekateri izzivi splošne knjižnice v digitalnem svetu

Roman Rozina
Mestna knjižnica Grosuplje
roman.rozina@gro.sik.si

Razmišljanje o odprtih vprašanjih in dilemah, ki jih prinašajo digitalne tehnologije – s primeri dobre prakse v Mestni knjižnici Grosuplje

Sodobna splošna knjižnica je danes tako prepletena z digitalnimi tehnologijami in servisi, da si brez tega knjižnične dejavnosti ne moremo predstavljati. In res sta uvažanje in ažurno nadgrajevanje informacijskih tehnologij precej pripomogla k razvoju in posledično k večji prepoznavnosti splošnih knjižnic, ki so se dobro znašle v času hitrih sprememb digitalnih medijev.

Zgibanka Rastemo z e-viri (2016), ki jo je izdala Sekcija za splošne knjižnice (ZBDS), pregledno predstavi poglobljene digitalne servise, s pomočjo katerih naši uporabniki z nekaj kliki pridejo do dragocenih informacij: Cobiss, Dobreknjige.si, Kamra, dLib, baze podatkov ... Tu je potrebno omeniti še avtomatizacijo in digitalizacijo knjižničnih storitev, ki sta prinesli kar nekaj prednosti (npr. večja hitrost izposoje, možnosti rezervacij in podaljševanja od doma, hiter dostop do informacij o dejavnosti knjižnic, spletne strani, facebook ipd.) – vse to dosegljivo tudi na aplikacijah za mobilne telefone, tablice ... Čeprav so prednosti omenjenega več kot očitne, pa se je dobro zavedati, da digitalna doba prinaša v knjižnice tudi nekatere izzive, vprašanja, dileme ... Da bi lažje pokazali, na kaj naj bi bili pozorni v sodobnih knjižnicah, prepletenih z informacijsko tehnologijo, si najprej oglejmo, kako digitalni mediji spreminjajo naš način mišljenja in doživetja stvarnosti in kakšne posledice ima lahko vse to.

Če gledamo na splošno, je naprej potrebno priznati, da ima digitalna doba (v mislih imam predvsem digitalne medije), v kateri živimo, precej prednosti: hiter dostop do

raznovrstnih informacij, spletni marketing, socialna omrežja, ki ne omogočajo samo spletnih prijateljstev, ampak tudi širjenje dobrih idej in pobud npr. civilne iniciative in še marsikaj. Ker pa smo knjižničarji (vsaj upam, da je tako) radovedni, razgledani in v poznavanju različnih virov informacij (iz knjig, baz podatkov, portalov ...) morda tudi korak pred splošno javnostjo, potem se mi zdi prav, da najprej sami sebe, potem pa tudi naše uporabnike ozaveščamo tudi o pasteh, ki jih skriva neustrezna oz. škodljiva raba digitalnih medijev.

Če preberemo knjigi *Plitvine* (2011) Nicholasa Carra in *Digitalna demenca* (2016) nemškega psihologa, psihiatra in nevroznanstvenika Manfreda Spitzerja (obe deli sta skoraj obvezno branje za knjižničarje), potem je (če verjamemo izsledkom njunih raziskav, ki pa niso samo njune) precej očitno, da je naša civilizacija soočena z velikim izzivom: kako v dobi takih in drugačnih zaslonov najprej ne izgubiti stik s seboj in obenem s sočlovekom.

Nicholas Carr v izredno zanimivem in branja vrednem delu ugotavlja (in v tem ni osamljen), da se naši možgani zaradi uporabe interneta spreminjajo, naš način mišljenja postane drugačen, zaradi motenja pozornosti, ki se na spletu stalno dogaja, postopoma izgubljammo sposobnost poglobljenega branja, ki je potrebna pri soočenju npr. s klasično literaturo, pri študiju ipd. Ob tem ne moremo mimo problematike elektronskih knjig, ki se zaenkrat kljub drugačnim napovedim vsaj pri nas niso »prijele« - to opažamo tudi v naši knjižnici. Kljub temu je dobro imeti v zavesti, da je branje e-knjig manj

osredotočeno in poglobljeno od branja knjig v fizični obliki. Seveda so v nekaterih primerih e-knjige dobra rešitev (npr. na potovanju, v študijske namene ipd.), vendar pa sem mnenja, da bi morale knjižnice to gradivo ponujati z zavedanjem o specifični e-branji in morda tudi z določeno mero (strokovne) previdnosti.

Malo več besed o novejši Spitzerjevi knjigi (2016), ki se med drugim naslanja tudi na Carrove *Plitvine*. Gre pravzaprav za študijo, v kateri ugotavlja, da prehitro uvažanje računalniške tehnologije (že pri opismenjevanju) v osnovne šole povzroča upočasnen razvoj miselnih sposobnosti naših otrok, namesto da bi (kakor obljublja računalniški koncerni) tehnologija pripomogla k hitrejšemu razvoju človeških možganov ... Tako so digitalni mediji predvsem pri mladi populaciji, ki je najbolj občutljiva, ker se možgani otrok še razvijajo, pravzaprav ovira za koncentracijo in poglobljeno mišljenje, ki sta predpogoj, če hočemo mladim omogočiti, da bodo sposobni globlje analize in sinteze, branja zahtevnejših (npr. leposlovnih) besedil ter nenazadnje kritičnega mišljenja. Kot ugotavlja Spitzer in mnogi drugi, ki jih navaja v svoji (s študijami drugih raziskovalcev zelo podprti) knjigi, je sodelovanje telesa (npr. psihomotorika) pri razvoju možganov ključnega pomena in če tak naraven razvoj zmotijo digitalni pristopi, ima to lahko škodljive posledice že na kratek rok, dolgoročno pa lahko vodi do resnične demence v zrelih letih in starosti ... Avtor navaja tudi negativne posledice večopravnosti (na spletu npr. istočasno poslušamo glasbo, pišemo mail, pogledamo na facebook itd.), ki

Sedmošolci na delavnici o Ribji lestvici

je predvsem v zmanjšani sposobnosti koncentracije. Sicer pa se prekomerna in škodljiva uporaba digitalnih medijev odraža še v slabšem pomnjenju, otopelosti, izgubi zanimanja za sočloveka ..., v končni fazi pa se lahko izteče v nekemično odvisnost, o kateri piše Sanja Rozman in še mnogi drugi.

Ves ta digitalni realizem doživljam(o) tudi v naši knjižnici, kamor vsako leto mdr. sprejemamo tudi skupine otrok v okviru projekta Rastem s knjigo. Otroke sem pa tja vprašam, koliko jih ima stalni dostop do spleta na svojih pametnih telefonih. Odgovor je na dlani: skoraj vsi! Skoraj gotovo običajen trinajstletnik v splošnem ni dovolj zrel, da bi selektivno izbral koristne in kakovostne vsebine na internetu. Računalniške igrice, pornografija, nasilje, spletne zlorabe in še marsikaj so pasti, ki počasi vodijo v otopelost, nezanimanje za realen svet, sočloveka, zasvojenost ... Motnje pozornosti pri spremljanju pouka, učenju, branju zahtevnejših besedil so stalne spremljevalke online pripetosti na različne

zaslone. Zato ne čudi, da starši, učitelji in še mnogi drugi opažajo, da se marsikateri otrok in mladostnik izgublja v virtualnem svetu. Manfred Spitzer v svoji knjigi (2016) omeni, da so starši v Veliki Britaniji spričo vsega povedanega svojim otrokom omejili dostop do interneta, v drugih državah do tega večinoma še ni prišlo ... Seveda je diskutabilno, ali je to pravi odziv, dejstvo pa je, da si ne moremo več zatiskati oči pred očitnim problemom.

In seveda vprašanje, ki ves čas visi v zraku: kako se bomo na to problematiko odzvali oz. se že odzivamo knjižničarji?

Preden se lotimo razmišljanja o zgornjem izhodišču, se mi zdi na mestu najprej vprašanje, ki ga v prvi vrsti postavljam sebi: kakšen odnos imam (tudi v zasebnem življenju) do digitalnih tehnologij, orodij, portalov, vsebin ... Na to si mora vsak odgovoriti sam. Moje mnenje je, da je bliskovit razvoj interneta prinesel, kot sem nakazal že na začetku, marsikaj dobrega in nam preko spletnih orodij v mnogočem olajšal življenje in komunikacijo. Preko

vseh teh medijev se lahko širijo dobre in koristne ter predvsem hitre informacije. Vendar pa je (kot rečeno) na spletu veliko tudi škodljivih vsebin, ki so kreirane tako, da zapolnijo praznino, ki je sad hitrega tempa življenja, pripetega na plitvino vseh vrst. Odločitev o tem, kaj bom spustil v svojo notranjost, pa je na meni. Sam kar precej pozornosti in čuječnosti posvečam temu, kako, koliko časa in v kakšne namene uporabljam splet. Odločil sem se, da ga zasebno uporabljam za nujne stvari in ne preživim prav veliko časa z digitalnimi mediji, če pa že, se odločam za kakovostne vsebine. Kljub temu pa v praksi to ni vedno enostavno in včasih se moram zelo potruditi, da ostanem zvest svoji odločitvi ... Sicer pa rajši berem knjige in si vzamem čas za sprehod v naravi. Za koga drugega je morda bolj primeren drugačen pristop, ki se bolj sklada z njegovo osebnostjo, interesi, dejavnostmi ... Kakorkoli že: sam na podlagi lastnih izkušenj ugotavljam, da sem bolj v stiku s seboj in z ljudmi, če v zasebnem življenju manj časa preživim za zaslone in sem dovolj selektiven pri izbiri spletnih vsebin. To nujno vpliva

na kakovost mojega dela v službi, saj ne morem biti nekaj doma, nekaj drugega pa na delovnem mestu. Kar počnem doma, se odraža tudi za pultom v knjižnici. Če dobro upravljam s svojim časom (kar vključuje tudi zmerno rabo spleta), potem mi več časa ostane za dobre knjige, ki jih lahko svetujem uporabnikom naše knjižnice. Če sem npr. prebral knjige, ki govorijo o pasteh digitalnih medijev ali pa o koristni in varni rabi le-teh, to vpliva na mojo kompetentnost pri poznavanju te problematike in koristi pri svetovanju uporabnikom, ki jih to področje zanima.

V naši knjižnici se že dalj časa posvečamo ozaveščanju naših uporabnikov o čereh in varni rabi digitalnih medijev. Tako si lahko obiskovalci vzamejo informativno gradivo o tej problematiki, na voljo je tudi vse več knjig o tem. To tematiko vnašamo tudi v nekatere bibliopedagoške dejavnosti in druge aktivnosti: npr. pri predavanju o bralni vzgoji staršem učencev 1. in 2. triade osnovne šole na roditeljskem sestanku, pri čemer staršem predstavimo tudi knjigi Plitvine in Digitalna demenca, ob tem pa dobijo tudi informativno gradivo o varni rabi interneta ipd. Tudi pri obisku sedmošolcev v naši knjižnici (znotraj projekta Rastem s knjigo) učencem predstavimo najnovejša dognanja o digitalnih pasteh, razliko med klasičnim in digitalnim branjem ipd. Seveda je še veliko odprtih možnosti, kot so predstavitev knjig na to temo, delavnice ...

Ob vsem povedanem se obenem postavlja vprašanje, kako v sodobni splošni knjižnici, ki seveda ne more in ne želi nazaj v "analogno" dobo, ohraniti pravo ravnotežje med digitalnimi pridobitvami in istočasno ohraniti pristen stik z našimi uporabniki, ki (vsaj po mojih izkušnjah) knjižnico radi obiščejo tudi zato, ker pri nas čutijo pozitivno klimo in se zato dobro počutijo; pomembno se nam zdi tudi, da se jim po svojih zmožnostih posvetimo in jim nudimo dobro pripravljene dejavnosti: to vse skupaj pripomore h kakovostni storitvi. Tako je knjižnica res tretji prostor ali "dnevna soba" našega kraja, ki poleg vseh digitalnih in drugih storitev nudi tudi topel človeški stik, obenem pa kompleksno svetovanje, ki ga tehnologija sama ne more

dati. Glede na povedano menim, da si naše stranke ne želijo knjižnice brez duše, kakršne se v svetu že pojavljajo: skoraj popolnoma avtomatizirane, neosebne knjižnice z zelo malo zaposlenimi. Bo prihodnost knjižnice res taka?

Avtomatizacija v pravi meri je v času krčenja javnih finance (tudi zaradi pomanjkanja kadra) lahko dobrodošla rešitev, ki pripomore k racionalizaciji poslovanja, obenem pa se knjižničarji lahko preusmerijo na delo z vsebinami, posvečenimi različnim ciljnim skupinam uporabnikov. Obenem avtomatizirana izposoja (knjigomati) marsikateremu uporabniku ustreza, saj mu med drugim nudi diskretnost ...

Ob vsem tem pa je v knjižnici bistveno delo z vsebinami in na vsebinah, ki povečini izhajajo iz knjig. Le-te so velika kulturna in duhovna dobrina, ki uporabniku nudi tako sprostitev kot duhovno obogatitev v svetu, ki v veliki meri teži k površnosti in hitenju. Prireditve v naši knjižnici so zato večinoma pripravljene tako, da izhajajo iz knjige (npr. literarni večeri, ure pravljic, bralni klubi ...). Dejavnosti se tako razlikujejo od tistih, ki jih ponujajo druge institucije in centri zabave. V ospredju je knjiga, ki predstavlja spomin človeštva, dragocen vir poglobitve v človekovo duševnost, umetniško doživetje ob branju, poglobljen vir informacij, česar marsikatera spletna vsebina ne morejo nuditi.

Zagovarjam stališče, naj bi knjižnica in knjižničar stremela h globini, ki jo prinaša stik z dobro knjigo: tako leposlovno kot tudi poljudnoznanstveno ali strokovno. Po mojih izkušnjah v knjižnici se osnovnošolci, dijaki in študenti marsikdaj zadovoljijo s površnimi viri s spleta in marsikdaj knjig bodisi za domače branje ali za izdelavo seminarskih nalog ipd. sploh ne

preberejo. Zato se mi zdi zelo dobrodošla t. i. Ribja lestvica, vizualna učna metoda, ki uči ocenjevanja relevantnosti oz. globine virov. Poznavanje te metode (več o njej si lahko preberete na: <http://www.gro.sik.si/Portals/GrospuljeKnjiznica/Ribja%20lestvica.pdf>) lahko s pridom uporabimo tudi knjižničarji za širjenje zavedanja, kako je v poplavi poplitvenih informacij in virov pomembno iskati relevantne vire. To metodo smo pri nas preizkusili tudi v praksi: tako med knjižničarji kot tudi s sedmošolci (v šolskem letu 2015/16), ki smo jim na delavnici Ribjo lestvico predstavili in so se z njo srečali tudi na praktičnih primerih. Za popularizacijo te metode pri različnih starostnih skupinah pa je še veliko možnosti: od predstavitev, delavnic, objavljanja ipd.

Glede na povedano je sodobna splošna knjižnica postavljena pred vrsto izzivov, ki grejo v smer, kako ohraniti identiteto, ki jo imajo knjižnice skozi vso zgodovino: kako v turbulentni digitalni dobi "stati inu obstati" kot hram knjižne (!) kulture. Menim, da je v knjižnici ob vsej digitalni tehnologiji in avtomatizaciji (ki je sicer dobrodošla pomoč pri našem delu) najpomembnejši "človeški faktor" - torej knjižničarji, ki s svojim znanjem, strokovno širino ter človeško toplino in prijaznostjo nudijo uporabnikom kakovostno storitev, zaradi katere se radi vračajo v to "dnevno sobo kraja" in v njej preživijo prijetne trenutke: na naših prireditvah, ob druženju s prijatelji, med brskanjem po policah, zatopljeni v knjigo ali kako drugače.

V prispevku sem odprl kar nekaj vprašanj in problematik, ki so zelo kompleksna in bi vsaka posebej zahtevala širšo in bolj poglobljeno obravnavo. So pa lahko izhodišča za nadaljnje razmišljanje o področjih, s katerimi se vsakodnevno srečujemo pri delu v naših knjižnicah in širše. ●

Viri:

- Carr, Nicholas. G. (2011). Plitvine: kako internet spreminja naš način razmišljanja, branja in pomnjenja. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Spitzer, Manfred (2016). Digitalna demenca: kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet. Celovec: Mohorjeva.
- Medved, Ksenija (2016). Uporaba ribje lestvice akademičnosti, vizualne učne metode za iskanje pravih virov. Knjižničarske novice, 26 (5/6), 26-27.

Kvaliteta življenja v tretjem življenjskem obdobju

Lidija Štruc
Knjižnica Dravograd
lidija.struc@dra.sik.si

Bralni klub v Koroškem domu starostnikov Črneče. Foto: Jerneja Ban

V sodobnem času se vse bolj zavedamo kakovosti lastnega življenja in življenja ljudi, ki nas obdajajo. Knjižnice smo ene tistih ustanov, ki lahko k temu veliko doprinesemo. Sistem, v katerega smo vpeti, od nas terja čedalje več in zato se stalno trudimo, da poleg vsakdanjih storitev nudimo široko paleto različnih aktivnosti za vse ciljne skupine uporabnikov.

Dom Sv. Eme iz Šentjanža pri Dravogradu je ustanova, s katero že vrsto let zelo dobro sodelujemo. Dom je mozaik medgeneracijskega druženja, predvsem pa kvalitetnega preživljanja starosti. Majhnost doma prinaša zrcalo domačega ognjišča in omogoča resnično individualni pristop. V domu nenehno potekajo različne dejavnosti, tako da vsak stanovalec najde kaj zase.

Tudi naša ustanova že vrsto let pomaga njihov prosti čas čimbolj smiselno izkoristiti. Vsak torek jih obišče knjižničarka, ki jim v uri druženja prebere različne zgodbe in na podlagi katere se na koncu razvije prava debata. Poleg smeha in veselja so prisotne

tudi solze žalosti in hkrati sreče, saj jim spomini na preteklost preveč obudijo čustva. Toliko različnih zgodb imajo povedati.

»Pa ne, da je že konec?« je stavek, ki ga pogosto izrečejo, ko se bralna urica konča. »Komaj čakamo, da bo spet torek«, še dodajo. Knjižničarka pogosto z mešanimi občutki zapušča dom, saj se vez med njimi vedno bolj pogloblja in prisotna je vedno večja empatija.

Sočasno pa poteka tudi izposoja gradiva, saj imamo v domu premično zbirko, ki jo večkrat letno redno menjavamo. Na osnovi njihovih želja, interesov pripravimo zalogo knjig, katere lahko oskrbovanci tudi izven bralne ure prebirajo. Vsekakor prevladujejo kratke zgodbe in povesti, z opisom podeželskega okolja in ljudi. Zelo radi prebirajo tudi šale, anekdote in tudi kakšna kuharska knjiga se najde na seznamu.

Koroški dom starostnikov Črneče je dom, kjer ima vsakdo možnost koristne izrabe prostega časa. Od gledaliških predstav, glasbenih dogodkov, predavanj raznovrstnih vsebin, ustvarjalnih delavnic, do tombole, modne revije in prikazovanja starih običajev.

Tudi na bralno kulturo ne pozabijo, ravno nasprotno, temu dajejo velik pomen. »Danes živimo v čudnem času. Stare vrednote tonejo v pozabo in vse nas preganjajo vsakodnevne skrbi. Zato je še veliko bolj pomembno, da na jesen življenja najdemo toplo besedo, prijazen nasmeh in primerno knjigo«, so besede socialne delavke, ki srčno skrbi za kulturo njihovih stanovalcev.

V naši knjižnici se z veseljem odzovemo njihovem povabilu k sodelovanju, kar pa je v zadnjem obdobju že stalnica našega delovanja. Pred leti je tukaj potekal bralni klub, kjer se je zaključena skupina ljudi dobivala enkrat mesečno. Srečanja so potekala v zelo sproščenem tonu. Knjižničarka je za vsako srečanje izbrala temo, na katero je navezala osrednjo zgodbo in knjige z obravnavano tematiko. Sledil je pogovor, obujanje starih časov, včasih pa za zaključek tudi smešna igra ali zvoki glasbe različnih glasbil.

Letos jeseni pa se je na željo oskrbovancev začela odvijati bralna značka s specifično vsebino. Osrednja tema je življenje in delo pisatelja, pesnika, dramatika Franca Ksaverja Meška. Meško je bil zgled velikodušnega človeka in prepričljivega pisatelja, ki je bil vedno prepojen z ljubeznijo do vsega lepega, resničnega, dobrega, poznal je izbran občutek za besedo, naravo in ljudi. Srečanja potekajo v sproščenem tonu ob smehu, pesmi in igri; sočasno tudi tukaj poteka izposoja knjig, katere knjižničar skladno z njihovimi željami in potrebami prinese iz knjižnice.

Starejši ljudje dajejo družbi svoj pečat in s svojo izkušnostjo mnogokrat svetujejo in pomagajo mlajšim generacijam. Veselijo se vsakega dne, ga živijo. Zelo so željni znanja, novih spoznanj, predvsem pa dobre družbe in tople besede. S skupnimi močmi naredimo starostnikom lepo in brezskrbno jesen življenja. ●

Skozi smeh se rojevajo najboljše ideje

Intervju z mag. Dunjo Legat

Mojca Markovič

Knjižnica tehniških fakultet

mojca.markovic@um.si

Branka Kerec

Univerzitetna knjižnica Maribor

branka.kerec@um.si

Mag. Dunja Legat, pomočnica ravnateljice Univerzitetne knjižnice v Mariboru, je v januarju letošnjega leta prejela nagrado Univerze v Mariboru za strokovno delo. Izjemno priznanje, s katerim je Univerza prepoznala trud in delo kolegice, ki je zaslužna za večjo povezanost akademskega okolja s knjižničarstvom. Zanj je značilna velika sinergija med strokovnim delom in širšim družbenim okoljem, je strokovno aktivna na različnih področjih, z izjemno človeško toplino do stanovskih kolegov, prijetna sogovornica o marsikateri temi. Ob prejetju nagrade smo jo povprašali, kako vidi svojo prehojeno strokovno pot.

Čestitke za prejeto nagrado za strokovno delo, ki vam ga je podelila Univerza v Mariboru. Knjižničarji le redko prejmemo nagrade iz neknjižničarskih krogov. Kaj vam osebno pomeni ta nagrada?

Nagrada mi pomeni veliko, predvsem zato, ker izhaja iz predloga matične institucije Univerzitetne knjižnice Maribor in ker sem bila po prejetju nagrade deležna veselja sodelavk in sodelavcev UKM, kolegic in kolegov iz DBM ter ZBDS in ti so ga iskreno delili z menoj. Prvič sem tudi občutila čar družbenih omrežij, kjer sicer nisem aktivno prisotna, katerih domet je novico ponesel po Sloveniji. Deležna sem bila čestitk strokovnih kolegic in kolegov, katerih seveda nisem pričakovala in bilo je lepo. Lepo je tudi, če ti rektor ob stisku roke pove, da je nagrada prišla v prave roke. Prijetni občutki, ne bom zanikala.

Včasih se zdi, da slovenska javnost ne priznava knjižničarjev kot strokovnjakov, ki pomembno sooblikujejo družbeni razvoj. Se vam zdi, da smo za to soodgovorni tudi mi, knjižničarji?

Sama se nikoli nisem spraševala o dojemanju pomembnosti knjižničarja v javnosti. Vsaka stroka si lahko zastavi podobno vprašanje. Vsekakor sooblikujemo družbeni razvoj, ali pa ga pomembno sooblikujemo? Na deklarativni ravni vsekakor, mislim, da tudi slovenska javnost tega ne zanika, na operativni ravni, pri denarju, pa se pogosto zatakne. Kje je naše mesto v družbenem razvoju? Pred časom sem v prispevku Podprimo razvoj knjižnic za časnik Večer (16. 2. 2004), ko se je Društvo bibliotekarjev Maribor odzvalo na ukinjanje bibliobusov, zapisala: »V zmeraj bolj tekmovalno in pridobitniško naravnani družbi, v kateri živimo, postaja pomen razvitega knjižničarstva vse pomembnejši. V strategiji naše države se vedno znova poudarja pomen izobrazbe, razgledanosti in fleksibilnosti njenega prebivalstva. Brez vseživljenjskega izobraževanja človek v družbi ne bo več konkurenčen, kot temeljni subjekt družbe in njenega razvoja ne bo sposoben slediti sodobnim tokovom in bo tako postal nekoristen lastni družbi. Ali si tega želimo? Ob težnji po gospodarski konkurenčnosti, po večjem bruto domačem proizvodu in težnji po blaginji v Sloveniji, primerljivi skupnostjo, v katero vstopamo, opozarjamo na informacijsko pismenega otroka, nato na konkurenčnega aktivnega prebivalca in dobro preskrbljenega in vitalnega starostnika. Odgovor je vseživljenjsko izobraževanje, proces, v katerem ima knjižničarstvo eno temeljnih vlog / ... / Vseživljenjsko izobraževanje je postalo

ključ do produktivnega in zdravega življenja prebivalcev in ključ za razvoj družbe. V Evropski skupnosti je knjižnica deklarirana kot eden najpomembnejših spodbujevalcev razvoja. Splošno knjižničarstvo ima posebno vlogo v razvoju lokalnega okolja, v katerem deluje. S svojo vsestransko storitveno naravnostjo nudi podporo in oporo prebivalcem v njihovem vsakodnevem življenju. Splošne knjižnice so vpete v življenje prebivalcev vseh starosti. Uporabnik otrok postane odrasel uporabnik. Za vseživljenjsko izobraževanje prebivalci potrebujejo vedno nove in aktualne informacijske vire, nove knjižnične storitve, dostop do informacij na svetovnem spletu, sodobno opremo, kot so računalniki, itd. / ... / Ne podcenjujmo in ne zavržimo "morda prikritega" vpliva knjižnic na razvoj družbe, temveč ga cenimo in podprimo! Družba smo ljudje!« In to velja za vse vrste knjižnic, vsaka ima pomembno poslanstvo v okolju, v katerem in za katerega deluje.

V knjižničarstvu delujete že vrsto let. Kako ste kot univ. dipl. inž. tekst. tehnol., ki je diplomirala prva v svoji generaciji in za diplomsko nalogo prejela Kidričevo nagrado UM, zajadrali v knjižničarstvo?

Takoj po diplomi na Fakulteti za strojništvo UM, smer tekstilna tehnologija, me je mentorica nagovorila k zaposlitvi na fakulteti, v programu mladih raziskovalcev. Za pretok se je temu tedaj reklo, kajti po zaključenem podiplomskem študiju bi se naj zaposlila v Tovarni sukancev in trakov (TSP) v Mariboru. To je bilo leta 1989 in tekstilna industrija je v Mariboru tedaj že šepala. Iz teh razlogov sem ostala na fakulteti, ko se je ponudila možnost, da prevzamem vodenje Informacijskega

Foto: M. Hrovatin

centra za tekstilstvo, ki je imel sedež na Fakulteti za strojništvo. To so moji začetki.

Na začetku knjižničarske poti ste se ukvarjali predvsem z bibliografijo raziskovalcev. To je bila tudi tema vašega magistrskega dela. Vam je to, da ste bili nekaj časa tudi sami mlada raziskovalka, pomagalo pri razumevanju in obvladovanju tega zelo zahtevnega področja dela visokošolskih knjižnic?

Ja, tudi, čeprav sem bila mlada raziskovalka kratek čas. Pomembneje je bilo, da sem tudi po prevzemu nalog v Indok-u ostala del raziskovalne skupine na fakulteti. Spoznala sem raziskovalni proces, življenjski cikel znanstvenega objavljanja, organizacijo posvetovanj, mednarodnih konferenc ... Zaradi tega sem bila verjetno bolj kompetenten sogovornik.

V svoji karieri ste se spoprijeli s številnimi izzivi: od mlade raziskovalke in Vodje informacijskega centra za tekstilstvo na Fakulteti za strojništvo UM, do urednice bibliografij, vodje Službe za obdelavo periodičnih

publikacij in danes pomočnice ravnateljice UKM. Katere »vloge« so vam ostale še posebej pri srcu?

Vsaka posebej. Imam srečo, da sem lahko svojo poklicno pot iz »vloge v vlogo« nadgrajevala. Kot mlada »indokašica« sem z gradnjo podatkovne zbirke za tekstilstvo sodelovala v servisu ATLASS. Doživela sem YUBIB. Na sestankih sem sedela s priznanimi informatiki, dokumentalisti. Takrat sem pa tudi spoznala, da je kljub tedaj strokovnemu razhajanju med dokumentalisti in knjižničarji, temeljno védenje vendarle na strani knjižničarstva, ki mi bo koristile bolje delovati tudi na strani »indokašev«. Tako sem odšla v Mariborsko knjižnico, kjer je tedaj bil sedež Društva bibliotekarjev Maribor, ki je moje matično strokovno društvo še danes. Moja druga poteza je bil klic v NUK. Poklicala sem Melito (op. dr. Melito Ambrožič), tedaj vodjo Izobraževalnega centra NUK. Odšla sem na predavanja za bibliotekarski strokovni izpit, prisluhnila predavanjem, na izpit pa odšla dve leti kasneje, leta 1993. Moj primarni namen ni bil opravljanje izpita, pa še katalogizacije sem se ustrašila. Opravljati izpit en teden po zaključku predavanja je bil zame takrat prevelik zalogaj. Pa vendar sem se dve leti zatem vprašala, zakaj pa ne bi opravila še izpita. Pa sem ga in prav mi je prišel, ko me je leta 1996 dr. Irena Sapač povabila v UKM. Na moji poklicni poti sem imela kar nekaj sreče. Povabilo v UKM sem prejela ne dolgo za tem, ko me je mag. Tomaž Seljak opozoril, da bo država področne indok-e prenehala financirati, kajti ustanovljenih bo šest osrednjih informacijskih centrov. Tako sem prišla v UKM, najprej na delovno mesto redaktorice bibliografije univerze. V tej vlogi me je akademska skupnost najbolj spoznala. Sodelovala sem s Habilitacijsko komisijo univerze, pregledovala bibliografije, pomagala pri vrednotenju bibliografij kandidatom, ipd. Leta 2003 sem prevzela še vodenje Službe za obdelavo periodičnih publikacij in poklicno združila obe področji. Najlepša leta so vsekakor leta v Službi za obdelavo periodičnih publikacij. To bi opisala kot predano delo in smeh. Hvala sodelavkam. Vedno sem rada poklicno pogledala čez »plot«. Tako sem bila precej let predsednica Komisije za kakovost UKM, urednica spletne

strani UKM, zanimati sem se začela za Digitalno knjižnico UM, za projekt prof. dr. Ojsterška, bila sem pobudnica Pravilnika o obveznem izvodu univerze ...

Kaj menite, kakšna znanja potrebuje sodoben knjižničar? Predvsem tisti, ki dela v visokošolski knjižnici?

Sodoben knjižničar je strokovnjak, ki spoštuje tradicijo in razvija »spletno« prihodnost. Stroka napreduje, vsaj meni se tako zdi, zelo hitro. Vsaj v visokošolskem knjižničarstvu je izrazita potreba po novih znanjih, še večji poudarek pa bi dala sodelovanju s sorodnimi institucijami, s strokovnjaki komplementarnih področij, z računalnikarji in informatiki. Zato poudarjam odzivnost, sodelovanje, sprejemanje sprememb, inovativnost, drznost, ustvarjalnost in morda še kaj.

Nam lahko na kratko opišete delovanje Knjižničnega sistema Univerze v Mariboru, katerega delovanje koordinira UKM, ki odlično deluje in na nekaterih področjih »orje ledino« v slovenskem knjižničarstvu?

Knjižnični sistem Univerze v Mariboru dobro deluje, v UKM se trudimo nadgrajevati sistem na čim večji funkcionalni poveztivosti, ob enem pa ne skrivamo tendenc po enotni organizacijski strukturi knjižničarstva na Univerzi v Mariboru, kar je bila že vizija dr. Hartmana. Kolegice v fakultetnih knjižnicah vedo, da sem zagovornica združitve knjižnic na UM pod eno streho, vendar moramo prednost tega videti vsi, ne samo ena stran, šele potem lahko »projekt« uspe. Trenutno temu ni tako. Še pred leti je bil naš KISUM zgled ljubljanskemu, pa je UM na tem področju pred leti stopila korak nazaj. Komisiji za knjižnični informacijski sistem Univerze v Mariboru je bil odvzet status komisije pri Senatu UM. Tega statusa nam še ni uspelo povrniti. Sicer pa se lahko pohvalimo z lanskoletnim skupnim kandidiranjem vseh članic UM na razpisu ARRS za sofinanciranje nakupa mednarodne znanstvene literature pod okriljem UKM. Knjižničarji na UM smo stopili skupaj, prepričali dekane, pripravili odlično vlogo za razpis ARRS in uspeli.

Sodelovali ste pri vzpostavljanju Digitalne knjižnice Univerze v Mariboru, ki od prvotnega arhiva elektronskih zaključnih del UM prerašča v pravi institucionalni digitalni repozitorij UM. Lahko predstavite začetke in razvoj DKUM?

Digitalna knjižnica Univerze v Mariboru deluje od septembra 2007, v Univerzitetni knjižnici Maribor pa smo na pobudo prof. dr. Milana Ojsterška (FERI) pripravili vsebinsko zasnovo in jo v začetku leta 2008 predstavili univerzi. Cilj Digitalne knjižnice je bil dostop do elektronskih informacijskih virov iz ene vstopne točke in sicer integracija različnih zbirk elektronskih publikacij in drugih informacijskih virov, ki nastajajo na Univerzi v Mariboru in tudi tistih, ki se jih kupuje. Začeli smo z zbiranjem in omogočanjem prostega dostopa do zaključnih del, ki nastajajo na članicah UM. Tako je bilo leta 2009 v DKUM že okoli 5.000 e-gradiv. Naša naloga je bila vzpostavitev sistemskih rešitev za oddajo zaključnih del dodiplomskega in podiplomskega študija na UM. Leta 2007 je bila ustanovljena delovna skupina, z namenom zagotoviti sistemsko urejen in trajen dotok zaključnih del Univerze v Mariboru v elektronski obliki. Delovna skupina je oblikovala Navodila o pripravi in oddaji e-diplom ter predlog sprememb Pravilnika o postopku priprave in zagovora diplomskega dela na dodiplomskem študiju (2008). Zagotovili smo trajni dotok zaključnih del v elektronski obliki in vpeljali neposreden način oddaje e-publikacij s strani študentov. Vzor je bila rešitev, ki sva jo z Jernejo (op. dr. Jernejo Ferlež) spoznali na študijskem obisku univerzitetne knjižnice Univerze Roskilde na Danskem. To delo se tudi danes nadaljuje, nov univerzitetni pravilnik o pripravi zaključnih del je stopil v veljavo letos v začetku leta, med drugim uvaja licenco CC. Pripravili smo osnutek pravilnika o odprtem dostopu na UM in letos upam, bomo na UM vzpodbudili aktivno akademsko razpravo na temo odprtega dostopa.

Bili ste med prvimi v slovenskem knjižničarstvu, ki so prepoznali pomen odprtega dostopa. Kako to, da

Foto: Mediaspeed

vas je to področje tako nagovorilo? Smo knjižnice pripravljene na izzive odprtega dostopa? Je pripravljena akademska skupnost?

Ob nalogah, ki smo si jih zastavili v povezavi z DKUM, pa tudi že prej, sem v strokovni literaturi in na spletu zasledila fenomen odprtega dostopa in presodila, da je vreden pozornosti. Kar niti ni tako čudno, saj sem opravljala dela in naloge na področju periodičnih publikacij in bibliografij. Odprti dostop je nov mejnik v evoluciji znanstvenega komuniciranja. Knjižnice smo pripravljene infrastrukturno, pridobile smo potrebna znanja. Menim, da je akademska skupnost le delno pripravljena. Potrebuje zunanji motiv. Na nivoju Evropske skupnosti obstaja, v slovenskem raziskovalnem prostoru to pričakujem kmalu. Pred vrati je implementacija nacionalne strategije odprtega dostopa pri različnih deležnikih, največji vpliv bo imela, menim, v razpisih ARRS.

Elektronske publikacije so postale del našega vsakdana. S tem so povezane tudi spremenjene informacijske navade in potrebe naših uporabnikov. V UKM in v okviru KISUM –a neprestano izboljšujete

ponudbo elektronskih virov UM in tehnološko nadgrajujete iskalnik, kateremu ste prav vi izbrali ime – UM:NIK. Najbrž je to področje kar težko obvladovati?

S pojavom interneta je število elektronskih informacijskih virov dostopnih na daljavo naraslo do neobvladljivih količin, ki jih na tradicionalen način ni mogoče več upravljati. Knjižnice na tem področju raziskovalcem nudimo nadstandard. Na začetku smo knjižnice zbirale informacije o dostopu do elektronskih informacijskih virov v seznamih po ponudnikih, vendar je uporabnik moral poizvedovanje ponavljati v različnih virih. Danes nudimo uporabnikom hkratno iskanje po različnih elektronskih in fizičnih virih. Univerza v Mariboru je v obdobju vodenja univerze rektorja prof. dr. Danijela Rebolja začela uvajati poimenovanja za različne aplikacije, projekte ... univerzitetnega značaja s predpono :UM, ki ima v slovenščini tudi za akademsko skupnost pravi pomen. In s tem smo se poigrali pri izbiri imena univerzitetnega iskalnika.

Tehnološki napredek nam omogoča racionalizacijo nekaterih rutinskih (tradicionalnih) knjižničarskih

Foto: S. Fras Popović

opravil, po drugi strani pa nam s tem nalaga tudi nekatere nove naloge. Se, tako kot nekateri knjižničarji, bojite za prihodnost knjižnic? Mislite, da se knjižničarji na tovrstne izzive ustrezno odzivamo?

Ne, ne bojim se za prihodnost knjižnic, čeprav slišimo tudi pavšalne sodbe, da je vse na »e«, na računalniku v pisarni in doma, na Google-u. Je pa res, da je razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije, in predvsem pojav svetovnega spleta izobraževalni in znanstvenoraziskovalni proces v visokem šolstvu v veliki meri preselil na splet. To dejstvo močno vpliva tudi na razvoj visokošolskega knjižničarstva. Že prej sem omenila spremembe na področju znanstvene komunikacije. Prevzemanje novih nalog je povzročilo optimizacijo določenih knjižničnih opravil, s čimer ni nič narobe. Temu danes v visokoškolskem knjižničarstvu sledimo, uvajamo nove storitve in bogatimo tradicijo. Smo odzivni, včasih celo tisti, ki akademsko okolje opozarjamo, kaj potrebujejo ali bodo potrebovali v bližnji prihodnosti.

Nedvomno ste v svoji bogati strokovni karieri imeli priložnost

spoznati različne knjižnične sisteme v tujini. V čem vidite prednosti in slabosti slovenskega, še posebej visokošolskega knjižničarstva?

Še vedno je največja prednost, da smo vse knjižnice v Sloveniji ena »velika družina«, ki si izmenjuje bibliografske zapise. To je za marsikoga v tujini nepredstavljiva rešitev.

Tudi na društvenem področju ste zelo aktivni. Članica Društva bibliotekarjev ste vse od začetka vaše kariere v knjižničarstvu, tri mandate ste društvo tudi vodili kot predsednica, dva mandata kot podpredsednica, ste članica izvršnega odbora. Aktivno že vrsto let sodelujete tudi z ZBDS. Ali se vam zdi aktivno društveno delovanje pomembno? Kakšne prednosti ali slabosti prinaša posameznikom, kakšne inštitucijam?

Zame ni slabosti. Moj prvi stik s knjižničarstvom je bil prav vstop v Društvo bibliotekarjev Maribor, društvo somišljenikov, strokovno povezanih in stroki pripadnih, pronicljivih ljudi. Prav ZBDS sem že od samih začetkov doživljala tudi kot veliko strokovno avtoriteto. In to, kar sem pričakovala od DBM in ZBDS, sem tudi dobila. Širši pogled na knjižničarstvo, nova znanstva, prijateljstva. Z delom v stanovskih društvih strokovno rastemo, širimo obzorja, se družimo in diskutiramo. Društva so vez med knjižničarji različnih tipov knjižnic. Smo enaki in različni. Kar je enako, je lahko drugje bolje in kar je različno, vzbuja nove ideje. To nas osebno in strokovno plemeniti, posredno tudi institucije, v katerih delamo.

Strokovne dosežke na področju knjižničarstva nagradi tudi ZBDS. Čopove nagrade se podeljujejo že od leta 1967, od lani tudi Goropevškove nagrade. Se vam zdi prav, da delo in trud posameznikov ne ostane prezrto?

Prav je, da je delo in trud posameznikov v stroki javno prepoznano in obeleženo z nagradami in priznanji. Da pa so nagrade poimenovane po zaslužnih knjižničarjih daje nagradam še večjo težo. S tem se spodbuja strokovno delovanje, ohranja

kolektivni spomin na posameznike. Meni prejeta nagrada UM pomeni veliko in si upam trditi, da vsakomur, ki jo prejme, takšno ali drugačno. Seveda ima nagrada, ki ti jo podelijo strokovni vrstniki, še posebno vrednost.

Nam lahko zaupate recept za vaše uspešno dolgoletno strokovno delovanje?

Radovednost.

In vaši strokovni izzivi za prihodnost? Napredek v knjižničarstvu.

Kot pomočnica ravnateljice rešujete številne izzive, ravno tako strokovno delo od nas zahteva veliko naše energije. S čim si jo vi napolnite?

Osebnostno zadovoljstvo v poklicnem življenju se zame skriva v radovednosti, mentorstvu, deljenju in izmenjevanju znanja in izkušenj, pozitivnih čustev ... K temu stremim. Večinoma sem obkrožena z ljudmi, ki z menoj delijo te vrednote.

Razen enega ste pridobili vse privilegije za delo v vzajemni katalogizaciji, kreirali pa ste najmanj 6.000 bibliografskih zapisov. Malo za šalo: : Kdaj ste nazadnje kreirali bibliografski zapis v COBISS-u? Je za to sploh še kaj časa?

Poznam ozadje tega vprašanja (ha, ha, ha). Teh 6.000 zapisov je pretežno iz C2 časa. Ne, za to žal nimam več časa, pa tudi ne sodi več v ozek krog mojih službenih zadolžitvev. Čeprav moram reči, da sem vedno izredno rada katalogizirala. Nazadnje sem katalogizirala pred desetimi dnevi, z veliko muko in obilico strahu, z mislimi »Branka, na pomoč!!« (op. mag. Branka Kerec), zvečer, doma, ko sem pripravljala gradivo za delavnico DKUM. V strahu, da ne bom kaj pobrisala, kar ne bi smela. Izgubila sem rutino.

In za konec: kakšno pozitivno sporočilo bi prenesli bralcem naših novic?

Skozi smeh se rojevajo najboljše ideje.

Dunja, zahvaljujete se za prijeten pogovor in želiva iskriše strokovne izzive še v prihodnosti. ●

Al-Quarawiyyin

Katja Mrak

Šolski center Škofja Loka
Srednja šola za strojništvo

katja.mrak@scl.si

Najstarejša knjižnica v Afriki ponovno odprta

1.157 let po otvoritvi so končno pričeli s konkretno obnovo najstarejše knjižnice v Afriki in jo letos že deloma odprli za javnost, do konca leta pa naj bi bila v celoti na voljo obiskovalcem. Knjižnica je del najstarejše in edine neprekinjeno delujoče univerze na svetu, ki se nahaja v Maroku. Univerzo Al-Quarawiyyin je namreč že leta 859 ustanovila hči bogatega trgovca, Fatima El-Fihriya, ki je vso svojo dediščino posvetila gradnji centra v stari medini v Fesu, kamor

poleg knjižnice in univerze spada tudi mošeja.

V 10. stoletju je knjižnica služila kot glavni prostor, kjer so se lahko srečevali muslimanski in krščanski učenjaki, ter si izmenjevali ideje. Znano je, da je knjižnico obiskal tudi takratni papež, Silvester II. Kljub temu pa je prijateljstvo med muslimani in kristjani vmes zamrlo, saj so do leta 1940, ko so z gradnjo dodatnega vhoda vstop v knjižnico omogočili tujcem, skozi prvotni vhod, ki je vodil skozi

mošejo, lahko vstopali le muslimani. Ker za knjižnico in njeno gradivo doslej ni bilo primerno poskrbljeno, jo je zob časa prignal do razpadajočega stanja. Nato pa je leta 2012 maroško Ministrstvo za kulturo prejelo denarno podporo kuvajtske Arabske banke, ki je omogočila prenovo.

Projekt je vodila kanadsko-maroka arhitektka Aziza Chaouni, ki kljub dejstvu, da je v Fesu odraščala, sploh ni vedela, da poleg mošeje tu obstaja tudi knjižnica. Aziza in njena skupina so pri

- 1 Listkovni katalog; Foto: Katja Mrak
 2 Pogled na knjige
 3 Čitalnica

restavraciji poskušali vzpostaviti ravnovesje med dragocenimi izvirnimi elementi in pragmatičnostjo 21. stoletja. Ohraniti je bilo potrebno čudovite mozaike, vodnjake, ki tvorijo del antične vodovodne mreže, in lesene rezbarije.

Največji izziv sta predstavljala restavriranje in konserviranje. V knjižnici Al-Quarawiyyin hranijo okrog 4.000 rokopisov, med katerimi se skrivajo tudi koran iz 9. stoletja, zapisan na kamelji koži, in zaenkrat najstarejši zapisi o življenju

in delovanju preroka Mohameda, ki se imenujejo Hadit.

Kar težko je verjeti, da je prenova tako bogate in pomembne knjižnice potekala ravno v času, ko so nedaleč stran besneli ekstremisti in se znašali nad kulturno dediščino. Po Siriji in Iraku so islamski vojaki izvajali grozodejstva. Preobrnili so veliko knjižnico v Mosulu, požgali na tisoče rokopisov, porušili stara Asirska mesta, med njimi tudi Nimrud in Hatro v Iraku, razstrelili tempelj v Palmyri, in oplenili muzeje.

Ko je Chaounijeva pričela z izkopavanji, je odkrila, da pod knjižnico teče reka,

deževnica pa se je stoletja s strehe sosednje mošeje stekala v knjižnico. Sedaj ima knjižnica nov sistem odvodnjavanja, solarne panele, sistem prezračevanja pa je skrit pod lesene rezbarije, ki krasijo knjižnico. Tako je gradivo zaščiteno pred vlago in neprimernimi temperaturami, sodoben varnostni sistem pa skrbi še za dodaten nadzor.

Poleg omenjenih posegov poteka tudi digitalizacija, s katero bodo omogočili boljši dostop do gradiva in ga obenem tudi lažje ohranili. Trenutno je v elektronski obliki dostopno že približno 20 % rokopisov. ●

Po dolenjskih in belokranjskih krajih vozi novi knjižnični bibliobus

Bojana Medle
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto
bojana.medle@nm.sik.si

Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto je s septembrom zaključila 2-letni projekt pridobitve novega knjižničnega bibliobusa. Uspešno se je namreč prijavila na razpis Ministrstva za kulturo, ki je prispevalo glavnino sredstev za nakup novega bibliobusa, pomemben delež pa so prispevale tudi občine pogodbene partnerice novomeške knjižnice.

Prejšnji bibliobus je bil namreč že precej dotrajan in kmalu ne bi mogel več uspešno opravljati svojega poslanstva. Novi je večji, bolj prostoren, hkrati pa je na njem na voljo več kot 7.000 enot gradiva. S svojo pisano mavrično podobo gotovo ne bo ostal neopažen na svojih vožnjah, največja pridobitev pa je prav gotovo dvižna rampa, ki omogoča obisk bibliobusa tudi gibalno oviranim osebam.

Prva javna predstavitev na novomeškem Glavnem trgu

Javnosti smo novo knjižnično pridobitev prvič ponosno pokazali v petek, 2. septembra 2016, ko smo na novomeškem Glavnem trgu pripravili pester program za vse generacije.

Začeli smo z ustvarjalnimi delavnicami za najmlajše uporabnike, na katerih so lahko otroci izdelali svoj leseni bibliobus. Sledil je slavnostni prerez traku z ministrom za kulturo Antonom Peršakom in župani občin pogodbenih partneric knjižnice, ko smo novemu bibliobusu zaželeli dolgo in srečno vožnjo.

Knjižne POPslastice v atriju Gostišča na trgu so tokrat kljub temu, da so prvenstveno projekt, namenjen srednje-

šolcem, pritegnile tudi starejše obiskovalce. Simpatični igralec, TV voditelj in video producent Jože Robežnik je namreč spregovoril o svojem delu in knjigah, ki ga navdušujejo. Kot je povedal, rad bere in vsak prosti trenutek izrabi prav za branje. Ni pa se mogel upreti skušnjavi in je namesto v taksi sedel tudi na voznikov sedež novega bibliobusa.

V popoldanskih urah smo zopet ustvarjali z najmlajšimi in plesali skupaj z navihanim knjižničnim škratom Rudijem in plesalkama iz Plesnega studia Novo mesto.

Pestro dogajanje ob predstavitvi novega bibliobusa se je zaključilo z večernim koncertom dveh vrhunskih glasbenikov, ki sicer ustvarjata v mnogih slovenskih zasedbah, harmonikarjem in vokalistom Janezom Dovčem in klarinetistom,

Slavnostni prerez traku z ministrom za kulturo Antonom Peršakom, župani pogodbenih partneric novomeške knjižnice in direktorjem Knjižnice Mirana Jarca Borutom Novakom. Foto: Elvis Zagrljača.

1 Obiskovalcem novega bibliobusa je na voljo več kot 7.000 enot knjižničnega gradiva. Foto: Elvis Zagrljača.

2 Najprej so si lahko novi bibliobus pred OŠ Toneta Pavčka ogledali otroci vrtca in šole ter občani občine Mirna Peč.

3 Pestro dogajanje ob predstavitvi novega bibliobusa se je zaključilo z večernim koncertom Boštjana Gombača in Janeza Dovča.

vokalistom Boštjanom Gombačem. Publika sta navdušila s svojim sproščenim in živahnim nastopom, kjer združujeta svojo virtuoznost s hudomušnostjo ter prepletata znane in manj znane ljudske skladbe z različnih koncev Evrope in Slovenije ter jih začinita z zanimivimi in manj znanimi instrumenti.

Prvič med uporabniki »na terenu«

Prav je, da imajo tudi prebivalci izvenmestnih okolij vsaj približno enake

možnosti pri izposoji knjižničnega gradiva kot prebivalci mest s svojo knjižnico. Potujoča knjižnica v krajih, ki jih obiskuje, ne pomeni samo izposoje knjižničnega gradiva, ampak še veliko več. V njem se prepletajo generacije. Za mnoge otroke je to prvo srečanje s knjigo in knjižnico, zato je še toliko pomembnejše, da jim knjižničarji znano približati knjigo na pravi način in jih z leti vzgojimo v zahtevne bralce in redne obiskovalce knjižnice. Naš bibliobus danes vsak mesec obiskuje 63 postajališč po Dolenjski in Beli krajini, v letu 2015 pa smo na njem zabeležili več kot 11.000 obiskov. Iz omenjenega razloga smo se v knjižnici odločili, da novi bibliobus predstavimo tudi »na terenu« - ljudem, ki jim je v prvi vrsti tudi namenjen. Ob prvih vožnjah bibliobusa na območju občin pogodbenih partneric novomeške knjižnice smo v sodelovanju z občinami, lokalnimi vrtci in šolami pripravili predstavitev bibliobusa s spremljevalnim

programom in povsod naleteli na izredno topel sprejem.

»Bibliobusiranje«

Z novim bibliobusom pa smo se odpravili na obisk tudi na sosednjo Hrvaško, natančneje v Karlovec, Dugo Reso in Ozalj. V sodelovanju s partnersko Gradsko knjižnico »Ivan Goran Kovačić« iz Karlovca, ki je hkrati tudi osrednja knjižnica za Slovence na Hrvaškem, smo pripravili spremljevalni program z ustvarjalnimi delavnicami, pripovedovanjem pravljic ter nastopom Nodija in škrata Igija. Želimo si namreč, da bi se novomeški bibliobus v prihodnosti vsaj dvakrat letno odpravil tudi k zamejskim Slovencem na Hrvaško in jim na ta način omogočil dostop do knjig v maternem jeziku. ●

To ni knjiga! Artikel: KNJIGA

Nena Škerlj

Biblioteka SAZU

nena.skerlj@zrc-sazu.si

19. 5. – 9. 6. 2016, Center in
Galerija P74 / KAPSULA, Ljubljana

Zavod P.A.R.A.S.I.T.E. (Center in Galerija P74 / KAPSULA) je od 19. 5. do 9. 6. 2016 z razstavo To ni knjiga! Artikel: KNJIGA opozoril na leta 1966 izdano ročno izdelano knjigo z naslovom Artikel: KNJIGA, ki jo je izdelal in v samozaložbi v nakladi 60 izvodov izdal Marko Pogačnik. Razstavljena knjiga je bila ena od spremljevalnih razstav letošnje Konvencije Blind Date Ljubljana 2016 (IV. mednarodni festival knjig umetnika in umetniških publikacij) in je izpostavila, da je minilo petdeset let od izida Pogačnikove knjige umetnika in s tem pol stoletja od izdaje prve knjige umetnika v Sloveniji. V CUK Kino Šiška je sočasno dva dni potekal sejem knjig umetnika in umetniških publikacij.

»Knjige umetnika v oblikah in žanrih, kakršne poznamo danes, so izključno fenomen dvajsetega stoletja; beseda, ki ta fenomen poimenuje, se je prišla šele v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Trditve, da se v taki ali drugačni obliki pojavljajo že 150 let, niso pravilne, saj se navezujejo predvsem na dragocene ilustrirane knjige in bibliofilske knjižne izdaje druge polovice 19. stoletja.«¹ Definicije knjige umetnika so številne, večinoma pa jim je skupno, da gre za unikatne knjige, ki so jih napravili umetniki na neobičajnem papirju, v nestandardnih formatih, vezavah in tiskih, z nenavadnimi materiali, tehnikami in vsebinami ter so namenjene aktivnemu občinstvu, odprtemu za konceptualno umetnost. Večinoma niso namenjene tradicionalnim pasivnejšim bralnim navadam. V knjigi umetnika se lahko prepletajo v različnih

razmerjih besedila, slikarstvo, ilustracija, kiparstvo, grafika, oblikovanje, tipografija, fotografija, posebno obravnavanje platnic, papirja, vezav ... Gre za knjige, običajno v manjših nakladah, ki jih je napravil umetnik in so hkrati umetniška dela, zato jih večinoma hranijo muzeji in galerije, ne pa tudi knjižnice. Verjetno bi knjige umetnika lahko in morda celo morale hraniti tudi knjižnice (podobno kot veliko umetniških del, nastalih v dvajsetem stoletju, ni bilo namenjenih postavitvam v muzejih in umetniki tega niso želeli, pa so se vendarle znašla tam).

Artikel: KNJIGA (tudi: *KNJIGA Artikel* ali samo *KNJIGA*) je bila napoved produkcije ročno izdelanih knjig, ki jih je izdal OHO v samozaložbi v letih od 1966 do 1969 v majhnih nakladah. *Artikel: KNJIGA* je bila že večkrat razstavljena, en izvod hrani med drugim Moderna galerija (<http://zbirke.mg-lj.si/artwork/?id=72>). Namesto izraza kip ali slika je Marko Pogačnik (1986,

str. 83) uporabil izraz artikel: »Artikel vsebuje mednarodni izraz za umetnost ART in hkrati pomen »objektivne« serijske proizvodnje. Artikel ni mišljen niti kot umetniško delo niti kot industrijski izdelek, ampak kot srednja oblika med obema, tako kot je OHO srednja oblika med OKO in UHO.«² »Knjiga nosi vse podatke na ovitku, znotraj pa le snežno bele liste, ki so vsi na določen način preluknjani. Dokler se v knjigo ne zalista, je vse belo na belem. Med listanjem pa vdrejo med njene preluknjane strani svetloba in sence.« (Pogačnik 1986, str. 81)³ Marko Pogačnik in OHO so z neodvisnim založništvom in neodvisno umetniško (samo)distribucijo ločili izdajanje in izposojanje knjig od institucionalnih okvirov, tako da so prosto nastajale, krožile in komunicirale z zainteresirano publiko in Zavod P.A.R.A.S.I.T.E. je z razstavo opozoril, da je od tega minilo že celih petdeset let, nastale pa so številne knjige umetnika. ●

¹Škrjanec, B. (2010). Je to knjiga? Kratek sprehod skozi razvoj knjige umetnika. V: B. Škrjanec in B. Zrinski, 9 + 9 [Devet plus devet] (str. 7). Ljubljana: MGLC

²Pogačnik, M. (1986). Zmajeve črte, ekologija in umetnost. Maribor: Obzorja

³Knjiga Zmajeve črte, ekologija in umetnost je izšla v zbirki Znamenja, ki jo je oblikoval Marko Pogačnik v navezavi na KNJIGO in gre za variabiliziranje devetih (3 x 3, torej 3 stopnje poti krat 3 ravni bivanja) okroglih lukenj oziroma odtisnjenih krogov, po katerih je zbirka prepoznavna že od prve številke dalje (Dane Zajc: Ubijavci kač, 1968), uporabil pa je detajl slike Jožefa Tominca Tri dame iz družine Moscon, 1829. Tudi razstavní katalog, ki je izšel ob pregledni razstavi Marka Pogačnika v Moderni galeriji Umetnost življenja – življenje umetnosti v Ljubljani leta 2012, je ohranil osnovno formo 3 x 3 lukenj v obliki krogov (oblikovanje Novi kolektivizem).

Širjenje dobrih idej v svet

Tina Kalan

Narodna in univerzitetna knjižnica
tina.kalan@nuk.uni-lj.si

Nagrade za knjižnice, bibliotekarje in njihove projekte

Slovenski knjižničarji smo dobri. Knjižnice v razvejani mreži pokrivajo celotno državo in zaposleni v njih vsak dan pomagajo uporabnikom in bogatijo storitve. Vendar se brez zunanje potrditve to do neke mere spregleda, vzame kot samoumevno. ZBDS podeljuje Čopove nagrade, a nagrad je v svetu veliko, tudi takih, za katere bi lahko in kdaj tudi kandidirajo projekti, v katere smo vključeni.

Tak primer je projekt **EOD – Ebooks on demand**, ki je na pobudo Alenke Kavčič-Čolić iz Narodne in univerzitetne knjižnice leta 2013 prejel nagrado ALA »Presidential Citation for Innovative International Library Projects«. Projekt po naročilu uporabnikov digitalizira gradivo, ki ni več avtorskoppravno zaščiteno in je imel v svoji bazi ob prejemu nagrade že 3,5 milijonov enot gradiva.¹

Potek pri mednarodnih nagradah je jasen. Kar je potrebno, je prijava, oblikovana v predpisani obliki in oddana v roku, potem pa komisija odloči kdo si jo zasluži. Nagrad je veliko, pokrivajo različna področja in imajo lahko, poleg samega priznanja, tudi povsem praktično finančno stran.

Študenti do vključno magistrske stopnje se lahko potegujejo za »IFLA LIS Student

Paper Award«. Povzetke prispevkov, ki se navezujejo na tematiko dotičnega IFLA kongresa, lahko sprejme katerakoli sekcija IFLE. Nagrada je namenjena spodbujanju študentov bibliotekarstva in informacijskih znanosti. Med tremi finalisti se izbere zmagovalec, ki prejme do 1000\$ finančne pomoči za udeležbo na IFLA srečanju, kjer predstavi svoj prispevek. Slednji je tudi predlagan za objavo v IFLA Journal².

Več nagrad podpira tudi raziskovanje kot tako. IFLA Research Paper Award³ podpira izvirno raziskovanje in objavo člankov ter je namenjen tistim, ki se s tem področjem ukvarjajo manj kot 8 let. Zmagovalec za 5000 besed dolg angleški članek, ki pred tem ni bil objavljen, dobi 1000€ ter objavo v eni od De Gruyter Saur publikacij. Podoben cilj ima tudi Aspire Award⁴, ki jo podeljujejo v spomin leta 2010 umrlega Boba McKee, in je namenjena razvoju novih strokovnjakov in čim močnejših mednarodnih odnosov. Namenjena je članom CILIP-a, ki so se že udeležili srečanja, a na tem področju ne delujejo več kot 5 let, nagrada pa pokrije stroške prijave in bivanja med CILIP konferenco. Specifična je v tem, da so med kriteriji posebej izpostavljeni namen po aktivnem udejstvovanju na področju in prepričanje, da knjižnice pomagajo pri oblikovanju bolj pravične in uspešne prihodnosti.

Ista organizacija, **CILIP**, na tri leta podeljuje tudi Anthony Thompson Award⁵, namenjeno raziskovanju mednarodnega in komparativnega bibliotekarstva. Posamezniku, ki ni iz Velike Britanije, omogoči, da obiše in raziše vidik bibliotekarstva ali informacijske znanosti v državi. Nazadnje je nagrado dobila Avis Holder iz Trinidada in Tobaga lani. Bolj na učinek pa je usmerjena LIBER Award⁶, ki nagraduje inovacije v bibliotekarstvu in jo podpira Elsevier. Med prijavljenimi so izbrani trije zmagoviti povzetki, katerih avtorji dobijo nagrado v vrednosti 1000€, kar vključuje tudi prijavnino, potne stroške in bivanje za LIBER konferenco in možnost predstavitev svojega prispevka. Kriteriji izbora (po pomembnosti) so nivo inovacije, vpliv na širšo bibliotekarsko javnost, originalnost ter kvaliteta prispevka samega.

Močan poudarek je na šolskih knjižnicah. IASL – Mednarodno združenje šolskega knjižničarstva – se posveča ustanavljanju in razvijanju šolskih knjižnic po celem svetu. Podeljuje nagrade za odličnost na tem področju, raziskovalne dosežke in prispevek k razvoju šolskih knjižnic v določeni državi ali na mednarodni ravni. Nominirance lahko predlagajo člani združenja. Za raziskave se podeljuje Takeshi Murofushi Research Award⁷, ki dodeli 500\$ zmagovalnemu raziskovalnemu projektu. Prijave se zbirajo do 15. aprila vsako leto. Prednost imajo člani IASL, poudarek pa je na mednarodno zanimivih temah in mednarodnem sodelovanju. Pričuje se tudi predstavitev rezultatov na IASL konferenci. Članom podeljujejo še IASL School Librarianship Award⁸,

¹<https://books.ebooks.eu/en/content/ebooks-demand-network-receives-prestigious-ala-award>

²<http://www.ifla.org/set/student-paper-award>

³<http://www.ifla.org/node/10252>

⁴<http://www.cilip.org.uk/membership/benefits/grants-bursaries/aspire-award>

⁵<http://www.cilip.org.uk/international-library-and-information-group/awards/anthony-thompson-award>

⁶<http://liber2017.lis.upatras.gr/liber-award/>

⁷<http://www.iasl-online.org/awards/research.html>

mednarodno priznanje za dosežke na področju šolskega knjižničarstva, brez monetarne nagrade. Organizacija ima na svoji strani opis še več nagrad⁹, kar nekaj namenjenih pomoči državam v razvoju, nekatere, kot so Library Commendation Award, IASL International Excellence Award in School Library Technology Innovation Award pa trenutno ne sprejemajo nominacij.

K delu z otroci usmerjena je tudi **IBBY-Asahi Reading Promotion Award**¹⁰, podeljena vsaki dve leti dvema skupinama ali institucijama za prizadevanja na področju promocije branja za otroke in mlade. Nacionalne IBBY sekcije lahko nominirajo programe s katerega koli dela sveta, nagrada pa je 10.000\$ in diploma, ki jo predstavijo zmagovalcem na bienalnem IBBY kongresu. Kriteriji za ocenjevanje so natančni in dobro opredeljeni:

- kako dobro projekt podpira IBBY idejo zблиževanja otrok in knjig,
- ali obstaja finančna podpora projektu,
- ali sam projekt obstaja že vsaj dve leti in ima perspektive za rast in obstanek,
- kakšen je vpliv projekta – ali doseže svojo ciljno skupino
- ali je inovativen
- ali je lahko projekt model za druge podobne projekte, oz. drugače, ali se lahko posnema drugje; so na voljo pisni dokumenti o projektu in če, ali so na literarno visokem kvalitetnem nivoju
- ali se lahko rezultate ovrednoti.

Za širjenje bralne pismenosti nagraduje tudi International Reading Association Award for Innovative Reading Promotion in Europe¹¹. Poudarek je na priznavanju in nagrajevanju promocije branja v Evropi, ki ga izvede Evropska nacionalna zveza za branje (sama ali preko tretje osebe) povezana z Mednarodno bralno zvezo. Za

nagrado se lahko potegujejo zaključeni projekti ali taki, ki že kažejo pomembne rezultate ter pomenijo spremembo v opismenjevanju za državo ali več držav. Poudarek je na pedagogiki, raziskovanju, strokovnem razvoju ipd.

ALA, Ameriška knjižnična organizacija se je prav tako zanima za mednarodne projekte z John Ames Humpry/OCLC/Forest Press Award¹², namenjeno posameznikom, ki pomembno prispevajo k mednarodnemu knjižničarstvu in pa z ALA Presidential Citation for Innovative International Library Projects¹³. Slednjo nagrado je dobil projekt EOD. Zadnji objavljeni zmagovalci so iz let 2012 in 2013, vendar nikjer ne piše, da bi podeljevanje opustili.

EIFL Public Library Innovation Award¹⁴ nagraduje knjižnice držav v razvoju ali s prehodnim gospodarstvom, ki se po najboljših močeh trudijo zadovoljiti informacijske potrebe svojih skupnosti. Inovativni program EIFL za javne knjižnice želi izpostaviti in pokazati kako, številnim izzivom navkljub, te knjižnice na kreativen način uporabljajo informacijsko in komunikacijsko tehnologijo ter s

tem pomagajo izboljševati življenja svojih uporabnikov. Nagrada poleg pokala, certifikata in 1.500\$ prinaša tudi odmevnost, saj EIFL posebej dela na širjenju zavedanja javnosti. Nagrado so prejele tudi:

- Beogradska mestna knjižnica (2012), s projektom, ki je ljudem pomagal razumeti in upravljati z denarjem
- Knjižnica Fran Galović (2013), z grajenjem zaupanja med romskimi in hrvaškimi otroci
- Reška mestna knjižnica (2014) za interaktivno e-revijo, ki je vir navdiha za mlade literate in umetnike

Poleg naštetih je reška knjižnica dobila še nepovratna sredstva EIFL za inovativne storitve. Z uporabo 3D printerja spodbujajo sodelovanje mladih v procesu oblikovanja, zamišljanja in ustvarjanja.¹⁵ V Sloveniji¹⁶ pa je EIFL pomagal pri oblikovanju konzorcija COSEC, pa tudi pravniškega projekta za odprti dostop in dela na področju povečevanja zavednosti o avtorskih pravicah.

Nagrada, ki jo podeljuje Danska agencija za kulturo, palače in **Realдания**¹⁷, t. i. Systematic – Public Library of the Year

⁹http://www.iasl-online.org/awards/iasl_sla.html

⁹<http://www.iasl-online.org/awards/index.html> ; file:///C:/Users/tkalan/Downloads/iasl-awardsbrochure.pdf

¹⁰<http://www.ibby.org/index.php?id=272>

¹¹<http://www.literacyeurope.org/awards-and-grants/awards/>

¹²<http://www.ala.org/awardsgrants/john-ames-humphryocclforest-press-award-international-librarianship>

¹³<http://www.ala.org/awardsgrants/ala-presidential-citation-innovative-international-library-projects>

¹⁴<http://www.eifl.net/programme/public-library-innovation-programme/we-reward-innovative-library-services> ; <http://www.eifl.net/programme/public-library-innovation-programme/about-awards>

¹⁵<http://www.eifl.net/eifl-in-action/3d-printing-project-turns-library-youth-makerspace>

¹⁶<http://www.eifl.net/country/slovenia>

¹⁷Realдания je zasebno dansko združenje, ki podpira človekoljubne projekte na področju arhitekture in načrtovanja (<https://en.wikipedia.org/wiki/Realдания>)

Award je del projekta Vzorčni program za javne knjižnice in podeli 5000\$ zmagovalni knjižnici. Cilj programa je razviti knjižnico prihodnosti, ki upošteva tudi digitalni razvoj, potrebe uporabnikov, lokalne kulture in želje po nastanitvi raznolikih ciljnih skupin v odprti in funkcionalni arhitekturi. Kandidirajo lahko le knjižnice v novogradnjah oz. obnovljenih prostorih, ki so imeli prej drugo funkcijo, otvoritev pa se je zgodila v določenem časovnem obdobju.

Arhitekturo, oz. v tem primeru njen zeleni vidik, nagradjuje še Green Library Award¹⁸. Eden od ciljev nagrade je podpora svetovni Green Library Movement. Kot pove že ime, nagrado prejmejo projekti, ki izkazujejo predanost knjižnice naravovarstvenim vzorom. Zaradi širjenja zavedanja spodbujajo sodelovanje vseh tipov knjižnic in predstavljanje njihovih dejavnosti mednarodni javnosti. Pomembne so pobude na lokalni in svetovni ravni. Knjižnice so posebne tudi v tem, da so lahko same »zelen« hkrati pa aktivno pomagajo k širjenju znanja o tej temi. Lani je prvo nagrado prejela ekološka knjižnica El Pequeño Sol iz Mehike, drugo mesto pa avstralska knjižnica City of Cockburn.

Odlično estetiko, oblikovanje, ustvarjalnost, funkcionalnost in zadovoljitev potreb naročnika nagradjuje **ALA/IIDA Library Interior Design Awards**¹⁹. Prijavi se lahko katerakoli arhitekturna ali dizajnerska

firma, tudi s projekti, ki so že bili objavljeni. Zmagovalci so razglašeni na ALA konferenci ter objavljeni na spletni strani in v vsaj dveh revijah.

Ker je pomemben tudi prodajni vidik IFLA podeljuje BibLibre International Library Marketing Award²⁰. Izmed 10 finalistov izberejo tri zmagovalce za inovativne, v rezultate usmerjene tržne projekte ali akcije, ki prejmejo denarne nagrade 2000\$, 1000\$ in 500\$. Cilj so nagrajevanje najboljših knjižničnih marketinških projektov preteklega leta, spodbujanje trženja v knjižnicah in ponujanje možnosti deljenja izkušenj. Prijavi se lahko katerakoli knjižnica, ki trži svoje izdelke ali storitve. Ocenjuje se strateški pristop pri planiranju, ustvarjalnost rešitve, potencial za prepoznavnost knjižnic, učinkovitost in predanost nadaljevanju projekta. Upošteva se učinkovito izrabo sredstev, tako da lahko sodelujejo tudi projekti iz držav v razvoju. Člani žirije so iz IFLA Sekcije za menedžment in marketing.

IFLA ima tudi obilo »internih« nagrad za člane, ki se izkažejo. Najvišja nagrada je Honorary Fellow²¹. Ta se ne podeljuje nujno vsako leto, prejemniki pa so osebe, ki jih z IFLO družijo dolgo in ugledno delovanje. Nominacija mora vsebovati podpise petih ljudi, od katerih morajo biti vsaj štirje člani IFLE. Na podoben način in za podobne dosežke se podeljuje

tudi IFLA Medal²². Nominacijo morajo oddati štirje posamezniki, od tega vsaj trije člani, za priznanje uglednega delovanja v IFLI ali mednarodnem knjižničarstvu. Eno medaljo vsako leto praviloma dobi nominiranec iz države, ki gosti IFLA kongres. Za obe nominaciji obstajajo obrazci, ki so objavljeni na IFLA spletni strani. Klasična nominacija pa ni potrebna za IFLA Scroll of Appreciation²³. Podeljuje se jih odboru IFLA kongresa – zaslužne člane lahko predlaga katerikoli drugi član IFLE. Pri izbiri vseh treh nagrad se upošteva predvsem kako dolgo in na kakšen način nominiranec deluje v IFLI in pa kako je vplival na samo organizacijo.

Dobro vizualno predstavitev v obliki posterja Best IFLA Poster²⁴ izbira žirija med posterji, ki predstavljajo zanimive projekte ali področja dela na IFLA kongresu.

IFLA Professional Unit Communication Award²⁵ pa je nagrada s poudarkom na praktičnem vidiku. Za organizacijo, ki je tako velika kot IFLA je dobra komunikacije nujna za uspešno delovanje, pa tudi za delovanje na samem področju knjižničarstva. Posebnost je tudi v tem, da to ni nagrada podeljena osebi, ampak skupini. Namenjena je spodbujanju dobre komunikacije in inovativnosti tako, da prizna dobre rešitve ter izpostavi kreativnost pri komuniciranju znotraj IFLA profesionalnih skupin.

Nagrade so zelo raznolike, široko ali ozko zastavljene. V primeru, da sodelujete v projektu, ki bi lahko kandidiral je kandidatura vredna časa in truda, ki ga zahteva. Tako že sami pokažemo, da cenimo svoje delo in prepoznamo vrednost svojih projektov, če zmagamo, pa to pomeni še priznanje od zunaj ter širjenje dobrih idej v svet. ●

¹⁸<http://www.ifla.org/node/10159>

¹⁹<http://www.staging.iida.06.thirdwaveweb.com/content.cfm/ala-library-interiors> ; http://www.iida.org/content.cfm/entry-kitguidelines_5

²⁰<http://www.ifla.org/node/9898>

²¹<http://www.ifla.org/honours-awards/honorary-fellow>

²²<http://www.ifla.org/honours-awards/ifla-medal>

²³<http://www.ifla.org/honours-awards/ifla-scroll>

²⁴<http://www.ifla.org/professional-committee/awards/poster-session>

²⁵<http://www.ifla.org/professional-committee/awards/communicator>

Vodenje s poslanstvom

Tomaž Bešter

Narodna in univerzitetna knjižnica

tomaz.bester@nuk.uni-lj.si

Vodenje zaposlenih v splošnih knjižnicah

Že nekaj stoletij je tega, kar je luč sveta ugledala ena najbolj znanih in tudi precej nerazumljenih knjig, ki se dotikajo vprašanj vodenja ljudi, Machiavellijev Vladar. Zelo posebna knjiga, še danes, ki pa ponuja ogromno iztočnic za razmislek o povezanosti političnega in etičnega. In tam, nekje v 22. poglavju najdemo citat, da prvo, po čemer lahko sklepamo o bistrini kakega gospoda, so ljudje, ki jih ima okoli sebe (Machiavelli, 2006, str. 103).

Ljudje so odličen indikator narave svojega vladarja. Kako zadovoljni so ljudje, kako verjamejo vanj in kako verjamejo v poslanstvo, ki ga izpolnjujejo. Nemara to velja še toliko bolj prav za tiste družbe ali organizacije, kjer je eden najpomembnejših izplenov prav storitvena učinkovitost ljudi, ki jih uporabniki srečujejo vsak dan. Takšne so tudi knjižnice, tu so zaposleni zlahka videni tudi s perspektive obraza svojih ustanov, obraza, ki ga ljudje srečujejo in po njem merijo vse, kar se meriti sploh da (ali tudi ne). Tudi delovanje direktorja, vodje, ravnatelja knjižnice. V tej pol tisočletja stari knjigi torej najdemo povsem aktualne geste, ki v že povsem kratkem razmisleku, če odmislimo soočenja z dnevnimi novicami, kličejo k raziskavam in odgovorom. In tudi zato je zelo dobrodošlo, da je naša stroka dobila dobro znanstveno delo, ki se ukvarja z vodenjem zaposlenih v knjižnicah.

Pred kratkim smo na knjižne police namreč prejeli monografijo dr. Sabine Fras Popović, ki bo vsem prihodnjim raziskavam in načrtovanjem dela v knjižnicah služila kot izjemno natančen

vir, v katerem se sooča s temami, ki v našem strokovnem prostoru niso pogosto prisotne. Avtorica je pred časom uspešno zagovarjala doktorsko disertacijo, ki je sedaj v knjižni obliki izšla pod naslovom *Vodenje s poslanstvom: vodenje zaposlenih v splošnih knjižnicah*. In v knjigi se dogaja natanko ta zgodba.

Povezovanje pojma vodenja s konceptom poslanstva (splošne) knjižnice.

Knjiga je zastavljena zelo analitično. Že povprečnemu bralcu je jasno, da avtorica v svojem pogledu ni želela izpustiti nobenega vidika v teoriji, ki jo raziskuje. Tako je v grobem knjiga razdeljena na pogovor o poslanstvu splošnih knjižnic in vodenju v knjižnicah, v drugem delu pa je zelo natančno predstavljena raziskava, ki jo je opravila med vodstvenim kadrom v slovenskih splošnih knjižnicah, najdemo pa tudi podrobno predstavitev dostopnosti javnih dokumentov v knjižnicah. Na začetku je nujna torej vzpostavitev teorijskega miljeja, v katerem se razgrnejo pojmi vodenja, poslanstva knjižnic, organizacije dela v knjižnicah in vloge etike pri vodenju. Avtorica poudari, da *bistvo knjige lahko povzamemo tudi v devetih ključnih besedah: poslanstvo, poklic, odgovornost, vodenje, povezanost, zaupanje, odnos, naključje in voditeljstvo* (Fras Popović, 2016, str. 22). Tako si lahko ustvarite približek občutka, o čem bo delo govorilo. Tik na robu vstopa v prvo poglavje pa tiči najpomembnejša teza knjige: *Voditeljstvo je za nas vodenje s poslanstvom* (Fras Popović, 2016, str. 23).

Najpomembnejše za vodjo je, da postane tudi voditelj. Pri tem postajanju pa je eden od bistvenih pogojev prav sprejemanje

poslanstva zavoda. Avtorica vzpostavlja hierarhijo, v kateri najvišje mesto v zavodu pravzaprav ne zaseda posameznik s svojimi arbitrarnimi preferencami, temveč je ta namenjen dokumentu, ki skrbi tako za občo veljavo vrednot knjižnice skozi čas, njeno vezno tkivo med ljudmi, ki v njej delujejo in ljudmi, za katere je vzpostavljena. Zato je poslanstvo zavoda izjemnega pomena. A voditelj in njegovo/njeno vodenje prav tako, prava razmerja v knjigi vzpostavljajo *teze* (Fras Popović, 2016, str. 37). Te lahko povzamemo v pomembnost uresničevanja poslanstva za vodenje zaposlenih in tudi izgradnjo storitev knjižnic za vse prebivalce na območju knjižnice, podobnost vodenja zaposlenih v knjižnici z vodenjem v drugih področjih javnega sektorja, medtem ko vodenje zaposlenih v knjižnici izstopa po etičnosti vodje.

Najvišje mesto v zavodu pravzaprav ne zaseda posameznik s svojimi arbitrarnimi preferencami, temveč je ta namenjen dokumentu, ki skrbi tako za občo veljavo vrednot knjižnice skozi čas, njeno vezno tkivo med ljudmi, ki v njej delujejo in ljudmi, za katere je vzpostavljena.

Avtorica nadaljuje s temeljito razgradnjo pojmov in teorij vodenja, splošnih knjižnic, organizacijske kulture, organizacijske strukture, organizacijske klime, kompetence, poslanstva, modela in sistema. Prav tako se posveti tudi pojmu poslanstva splošne knjižnice. Tu bodo resen in učinkovit pregled zakonskih in drugih aktov, ki jih je treba v ozir vzeti pri tej temi našli vsi, ki se s tem srečujejo prvič kot tudi tisti, ki potrebujejo strnjen popis teme na enem mestu. Podobno stori tudi v naslednjem poglavju, ko se loti vodenja v splošnih knjižnicah: pregled literature na tem področju v tujini in Sloveniji, oris sodobnega pojma vodenja in nanizane različne sloge vodenja; tu je tudi pomembna vloga moralnih pravil in etičnih kodeksov, ki vežejo slovenske knjižničarje na dobro delovanje, delovanje v skladu s kodeksi. Še posebno voditelji v knjižnicah. Tudi tu bodo vsi, ki bodo to potrebovali, našli oris tega, kar je potrebno pri razmisleku o etiki v knjižnicah imeti ves čas pred očmi. Teoretični del sklene s pregledom formalnih pogojev za vodenje knjižnice v Sloveniji, kjer bi pričakovali bolj enotne politike naših splošnih knjižnic.

Drugi del prikazuje raziskavo, *kako se vodenje zaposlenih za uresničevanje poslanstva knjižnic odstira v javno dostopnih dokumentih splošnih knjižnic*, nato pa tudi *kakšne so značilnosti vodenja zaposlenih v slovenskih splošnih knjižnicah* ter iskanje odgovora na vprašanje, *ali lahko te značilnosti prispevajo k učinkovitosti vodenja zaposlenih za uresničevanje poslanstva splošnih knjižnic* (Fras Popović, 2016, str. 122). Po predstavitvi metodologije in orodij, konteksta, sledi analiza raziskav.

Zanimivo je brati o strukturi javno dostopnih dokumentov kot tudi o strukturi profilov, ki vodijo slovenske splošne knjižnice. Med drugim je avtorica poizvedovala tudi o mnenju, ali strokovno bibliotekarsko znanje vodij prispeva k učinkovitosti vodenja sodelavcev pri uresničevanju poslanstva splošne knjižnice, ali pa o tem, ali si predstavljajo knjižnico kot demokratično ustanovo; pa o tem, če si vodje zapomnijo vsako storjeno napako sodelavcev, tudi o tem, ali je plača motiv za delo in kako vidijo knjižnice kot prostor razvoja talentov. Ta kratki pregled nujno ne more zadostiti kompleksnemu delu in analizi vprašalnikov, ki jih je opravila avtorica. Neizčrpnost vsebine, ki jo berete, naj vodi predvsem kot vabilo k branju bogatih podatkov, ki bodo, kot sem omenil, lahko podlaga za številne prihodnje raziskave. To pa je eden tistih najbolj žlahtnih izplenov, ki jih stroka lahko »pobaše pod pazduho« na poti v prihodnost.

Knjiga ponudi več ugotovitev in sklepov. Recimo, da *vodje poslanstva splošne knjižnice ne sprejemajo na enaki ravni in da se vodje zavedajo pomena etičnih vrednot pri vodenju zaposlenih, vendar jih ne sprejemajo popolnoma*; tudi na nivoju dokumentov, da recimo *letni načrti dela (programi dela) knjižnic ne izkazujejo jasno namena in ciljev poslanstva* (Fras Popović, 2016, str. 271).

Ti sklepi bodo povsem jasni vsakomur, ki bo prebral že podrobno analizo raziskav, ki je res široko objela področje vodenja z ozirom na poslanstvo splošnih knjižnic. Zato je v zaključni fazi knjige pravzaprav evidentno, kar mogoče doslej še ni bilo eksplicitno poudarjeno: prav poslanstvo

splošne knjižnice z vsemi vidiki, ki so v njem zajeti, dela vodenje splošne knjižnice zelo težavno. In zato ostaja očiten sklep, da rezultati raziskave potrjujejo, da je *vodenje zaposlenih usmerjeno v uresničevanje poslanstva, a ne v meri popolnega sprejemanja odgovornosti, kakršno izkazujejo formalni dokumenti in strokovna priporočila za uresničevanje poslanstva splošnih knjižnic* (Fras Popović, 2016, str. 296).

Knjižnice so zelo živi mehanizmi, v katerih se dnevno odvijajo bitke za znanje, ideje in preživetje kot tako. Prostori, v katerih se neprestano dogaja preplastitev zavesti o svetu zunaj in znotraj ljudi, ki v njih prebivajo. In ti prostori so predmet regulacije s strani stroke, politike, trenda razvoja kulture in tehnologije ter uporabnikov samih. Naloga, kako vzpostaviti trdno teorijo, ki bi uspela vsaj del dejavnosti, ki se dotika knjižnic, povezati s trdno nitjo, takšno, ki ne bo popustila še nekaj časa, se zdi neverjetno pogumna in drzna. In upam si trditi, da je dr. Sabini Fras Popović uspela. Pozdravljam in vabim k branju. ●

Viri:

- Fras Popović, S. (2016). Vodenje s poslanstvom: vodenje zaposlenih v splošnih knjižnicah. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Machiavelli, N., Škamperle, I. & Košir, N. (2006). Vlada. V Ljubljani: Slovenska matica.

Program izobraževanja NUK za leto 2017 in bibliotekarski izpiti

Helena Pečko Mlekuš

Narodna in univerzitetna knjižnica, BRIIC

helena.pecko-mlekus@nuk.uni-lj.si

Narodna in univerzitetna knjižnica bo tudi v letu 2017 organizirala in izvajala različne oblike izobraževanja za knjižničarske delavce, založnike in uporabnike knjižnic. Program izobraževanja je dostopen na spletni strani NUK <http://www.nuk.uni-lj.si/informacije/izobrazevanje-knjiznicarji>, kjer sproti objavljamo informacije o morebitnih dodatnih izobraževalnih oblikah in spremembah v programu.

Izobraževanje knjižničarskih delavcev obsega tečaje za začetnike v stroki, permanentno izobraževanje ter izobraževanje za vzajemno katalogizacijo. Naj opozorimo na nekaj posebnosti in novosti v letošnjem programu.

Izobraževanje za začetnike v stroki

V letu 2017 bo največ sprememb v sklopu izobraževanja, namenjenega začetnikom v stroki, in sicer zaradi novega Pravilnika o bibliotekarskem izpitu (v nadaljevanju Pravilnik), ki je bil objavljen 30. 11. 2016 (Ur. l. RS, št. 75/2016) in ki se je začel uporabljati 1. januarja 2017. Pravilnik uvaja nov sistem opravljanja bibliotekarskih izpitov, ki zahteva ustrezno prilagoditev izobraževanja za začetnike v stroki. Prvo izpitno obdobje po tem Pravilniku bo predvidoma novembra 2017. Po drugi strani pa Pravilnik določa, da kandidati, ki so se na bibliotekarski izpit prijavi do konca leta 2016, le-tega lahko opravljajo po prejšnjih predpisih, to je po Samoupravnem sporazumu o pridobivanju kvalifikacij bibliotekarske stroke (Ur. l. SRS, št. 30/1980). Izpiti po tem predpisu bodo od 29. maja do 2. junija v NUK (učilnica na Leskoškovi 12).

Tem spremembam smo prilagodili tudi izobraževanje za začetnike v stroki:

- spomladi bomo izvedli tečaje »po starem« za tiste kandidate, ki bodo izpit opravljali po Samoupravnem sporazumu (Tečaj za pripravo na bibliotekarski izpit, Strokovna obdelava knjižničnega gradiva, Vaje iz katalogizacije knjižnega gradiva);
- jeseni pa bomo izvedli izobraževanje za kandidate, ki bodo izpit opravljali po Pravilniku o bibliotekarskem izpitu: Tečaj za začetnike v stroki, ki obsega pet modulov. Kot je navedeno v nadaljevanju prispevka, bo za kandidate, ki bodo opravljali bibliotekarski izpit za knjižničarja, obvezen obisk modulov 1-4, kandidati, ki bodo opravljali izpit za bibliotekarja, pa bodo morali poleg tega obiskati še modul 5.

Permanentno izobraževanje

V tem sklopu smo pripravili pet novih tečajev, in sicer:

- Po korakih do strokovne objave;
- Komuniciranje s težavnimi uporabniki;
- Pozitivno voditeljstvo;
- Ohranjanje gradiva: vpogled v prakso NUK;
- Rokopisno gradivo v knjižnicah.

V sklopu izobraževanja za vzajemno katalogizacijo smo na novo pripravili izpopolnjevalni tečaj za katalogizacijo kontinuiranih virov.

Tečaji po naročilu

Tečaje, ki so v rednem programu izobraževanja, lahko po dogovoru izvedemo tudi na vaši lokaciji. Po naročilu lahko pripravimo tudi

naslednje tečaje, ki niso v rednem programu izobraževanja:

Inventarizacija knjižničnega gradiva, Izločanje in odpis knjižničnega gradiva, Katalogizacija, klasifikacija in indeksiranje drobnega tiska, Vaje iz vsebinske obdelave monografskih publikacij.

Vsebine tečajev prilagodimo željam in potrebam naročnika.

Bibliotekarski izpiti po Pravilniku o bibliotekarskem izpitu

Besedilo Pravilnika o bibliotekarskem izpitu je dostopno na spletni strani NUK (<http://www.nuk.uni-lj.si/informacije/zakonski-predpisi>). Pravilnik ureja bibliotekarski izpit, ki je pogoj za opravljanje strokovnega knjižničarskega dela v knjižnični dejavnosti, določa vrste, pogoje, obseg, vsebino, organizacijo in postopek opravljanja bibliotekarskega izpita in opredeli strokovno usposabljanje za opravljanje bibliotekarskega izpita. Pravilnik ureja tudi imenovanje in delovanje Komisije za bibliotekarski izpit kot tudi vodenje in upravljanje evidence bibliotekarskih izpitov pri nacionalni knjižnici, ki skrbi za izvajanje bibliotekarskih izpitov na podlagi javnega pooblastila.

V prispevku želimo opozoriti na nekatere pomembnejše novosti Pravilnika o bibliotekarskem izpitu.

Glede na zaključeno stopnjo kandidatove izobrazbe Pravilnik določa naslednje vrste bibliotekarskega izpita:

bibliotekarski izpit za knjižničarja:

- za kandidate, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela knjižničarja,

Računalniška učilnica NUK.

● za kandidate, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela višjega knjižničarja;
bibliotekarski izpit za bibliotekarja:

- za kandidate, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela bibliotekarja pomočnika,
 - za kandidate, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela bibliotekarja,
 - za kandidate, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela bibliotekarja z magisterijem,
 - za kandidate, ki opravljajo strokovna knjižničarska dela bibliotekarja z doktoratom;
- dopolnilni bibliotekarski izpit** za kandidate z doseženo izobrazbo, ki je višja od izobrazbe, za katero so že opravili bibliotekarski izpit za knjižničarja.

- Za izvedbo bibliotekarskih izpitov je odgovorna Komisija za bibliotekarski izpit, ki šteje devet članov. Sedež komisije je pri NUK. Opravljanje bibliotekarskega izpita mora biti zagotovljeno najmanj dvakrat letno, izpitna obdobja pa morajo biti objavljena vsako leto najpozneje do 15. novembra za naslednje koledarsko leto.
- Velik poudarek je na strokovnem usposabljanju kandidata, zagotoviti ga mora knjižnica, v kateri je kandidat zaposlen. Usposabljanje, ki mora trajati vsaj pol leta, obsega splošni in posebni del, potekati mora po vnaprej določenem programu, ki ga pripravi mentor, potrdi pa ga odgovorna oseba knjižnice.
- Splošni del strokovnega usposabljanja je enoten za vse kandidate, ki se v tem času seznanijo z organiziranostjo knjižnic, predpisi s področja knjižnične dejavnosti oziroma področja, na katerem deluje knjižnica, internimi akti knjižnice,

pravicami in obveznostmi zaposlenih ter s profesionalno etiko.

- Posebni del strokovnega usposabljanja obsega praktično usposabljanje in strokovno izpopolnjevanje za samostojno opravljanje delovnih nalog z delovnega področja knjižnice, za katerega se kandidat usposablja.
- Kandidat mora voditi dnevnik strokovnega usposabljanja, na posebnem obrazcu, objavljenem na spletni strani NUK. Potrjen dnevnik mora kandidat predložiti nacionalni knjižnici najmanj petnajst dni pred izpitnim rokom.
- Zelo pomembno vlogo ima mentor, ki mora imeti najmanj visokošolsko izobrazbo druge stopnje, opravljen bibliotekarski izpit in najmanj sedem let delovnih izkušenj s področja knjižnične dejavnosti. Kandidat mora biti seznanjen z mentorjem in s programom strokovnega usposabljanja že ob sklenitvi pogodbe o zaposlitvi. Poleg programa usposabljanja mentor pripravi tudi pisno poročilo o poteku usposabljanja, ga oceni, potrdi dnevnik strokovnega usposabljanja ter oceni kandidatovo delo; Pravilnik tudi predpisuje, da mora opraviti najmanj deset ur mentorstva mesečno.
- Bibliotekarski izpit obsega *splošni in posebni del*. **Splošni del bibliotekarskega izpita** je enoten za vse kandidate ne glede na stopnjo izobrazbe in poteka v obliki ustnega preverjanja poznavanja vsebin splošnega dela bibliotekarskega izpita. Kandidat, ki je bil neuspešen na splošnem delu izpita, ponavlja samo ta del izpita.
- **Posebni del bibliotekarskega izpita** se razlikuje glede na vrsto izpita oziroma glede na stopnjo kandidatove izobrazbe.

Pred pristopom k posebnemu delu bibliotekarskega izpita pa je obvezno strokovno izpopolnjevanje, in sicer:

- kandidati, ki bodo opravljali bibliotekarski izpit za knjižničarja, morajo obiskati Tečaj za začetnike v stroki pri NUK (Modul 1-4);
- kandidati, ki bodo opravljali bibliotekarski izpit za bibliotekarja, pa nimajo formalne bibliotekarske izobrazbe, morajo opraviti študijski program za izpopolnjevanje iz bibliotekarstva v obsegu najmanj 20 kreditnih točk (ECTS). Študijski program bo izvajal Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. V prehodnem obdobju, tj. do izteka enega leta od začetka izvajanja omenjenega študijskega programa, se kot enakovreden program šteje opravljeni Tečaj za začetnike v stroki pri NUK, Modul 1-5.
- Kandidati za bibliotekarski izpit za knjižničarja bodo posebni del izpita opravljali v obliki ustnega preverjanja poznavanja izpitnih vsebin, ki so navedene v prilogi I Pravilnika.
- Kandidati za bibliotekarski izpit za bibliotekarja bodo posebni del izpita opravljali s predstavitevijo in zagovorom pisne naloge, izdelane v času strokovnega usposabljanja. Predlog teme pisne naloge predloži kandidat že ob prijavi na bibliotekarski izpit. Vsebina pisne naloge se nanaša na kandidatovo področje dela v knjižnici, tematika mora biti izbrana s seznama tematskih sklopov, navedenih v prilogi II Pravilnika.
- Dopolnilni bibliotekarski izpit lahko opravljajo strokovni knjižničarski delavci z doseženo izobrazbo, ki je višja od izobrazbe, za katero so že opravili bibliotekarski izpit za knjižničarja po določbah *Pravilnika o bibliotekarskem izpitu* (Ur. l. RS, št. 75/2016) oziroma strokovni izpit za knjižničarja ali višjega knjižničarja v skladu s Samoupravnim sporazumom o pridobivanju kvalifikacij bibliotekarske stroke (Ur. l. SRS, št. 30/1980). Izpolnjevati morajo formalne pogoje glede dosežene stopnje in vrste izobrazbe ter imeti najmanj tri mesece delovnih izkušenj pri opravljanju strokovnih knjižničarskih del na zahtevnejšem delovnem mestu. Dopolnilni bibliotekarski izpit poteka

v obliki predstavitve in zagovora pisne naloge.

●Pravilnik o bibliotekarskem izpitu določa tudi roke, ki jih je treba upoštevati pri prijavi na izpit, morebitni dopolnitvi prijave, odjavi od izpitnega roka, pošiljanju pisne naloge, dnevnika usposabljanja, plačilu prijavnine. Tako mora na primer kandidat vložiti prijavo na izpit najmanj pet mesecev pred začetkom izpitnega obdobja, v katerem želi opravljati izpit.

Izobraževanje za pripravo na bibliotekarski izpit

Za pripravo na splošni del bibliotekarskega izpita bomo v NUK izvedli Tečaj za pripravo na bibliotekarski izpit iz splošnega dela. Na tečaju bodo obravnavane izpitne vsebine splošnega dela izpita, kot so navedene v prilogi I Pravilnika.

Za pripravo na posebni del bibliotekarskega izpita bomo izvedli Tečaj za začetnike v stroki. Tečaj bomo v letu 2017 izvedli le v jesenskem terminu.

Tečaj obsega 5 modulov in vključuje vsebine posebnega dela izpita, kot so navedene v prilogi I Pravilnika:

- Modul 1: Knjižnično gradivo, knjižnice in knjižnični sistem;
- Modul 2: Notranja organizacija in delo knjižnic;
- Modul 3: Osnove varovanja in zaščite knjižničnega gradiva;
- Modul 4: Informacijska služba in uporaba informacijskih virov;
- Modul 5: Informacijska in dokumentacijska dejavnost knjižnic. ●

INFORMACIJE: NUK bo na spletni strani – na zavihku Informacije o bibliotekarskem izpitu (<http://www.nuk.uni-lj.si/informacije/bibliotekarski-izpiti>) – objavjal vse potrebne informacije v zvezi z bibliotekarskimi izpiti. Dodatna pojasnila o bibliotekarskih izpiti in njihovi izvedbi dobijo kandidati pri strokovni tajnici Komisije za bibliotekarski izpit, mag. Heleni Pečko Mlekuš (tel. 01 2001 139) ter pri namestnici strokovne tajnice, Poloni Marinšek (tel. 01 2001 160), oziroma na elektronskem naslovu: bibliotekarski.izpiti@nuk.uni-lj.si.

Miha Mali

Narodna in univerzitetna knjižnica
miha.mali@nuk.uni-lj.si

Nov pravilnik razburja nekatere avtorje

Delo, 30. 1. 2017, leto 59, št. 24, str. 3
(Valentina Plahuta Simčič)

Trenutno je v Sloveniji razdeljevanje knjižničnega nadomestila »dvotirno«; polovico pridobljenega denarja se porazdeli avtorjem v obliki denarnega izplačila, polovica pa v obliki delovnih štipendij obetavnim in vrhunskim avtorjem. Od maja 2016 je v veljavi pravilnik, ki prenaša postopke podeljevanja teh štipendij Javni agenciji za knjigo (JAK) in nič več različnim stanovskim društvom. Ta nova določila sedaj razburjajo avtorje. Med novostmi, ki jih prinaša omenjeni pravilnik buri duhove tudi nova interpretacija slikanic, stripov in monografskih publikacij do 47 strani, ki naj bi bili po novem obračunavani s koeficientom 0,5 glede na »normalno« knjigo. S tem naj bi se avtorje tovrstnih publikacij postavljalo v neenakopraven položaj. Pri opozarjanju na napake sta se najbolj angažirala mladinska pisatelj Peter Svetina in Primož Suhodolčan. Letos je za knjižnično nadomestilo namenjenih 607.000 €, upravičencev pa je okoli 1.000. V slovenskih splošnih knjižnicah po številu izposoj (izvirne slovenske monografske publikacije) je bila v leto 2016 na prvem mestu Desa Muck, sledita pa ji Primož Suhodolčan in Ivan Sivec.

Gorenjci veliko vlagajo v nove knjižnice

Dnevnik, 27. 1. 2017, leto 67, št. 22, str. 11
(Petra Mlakar, Miran Šubic)

Ena izmed najbolj modernih in najboljših knjižnic v Sloveniji je trenutno v Kranju. Proračun zanjo je na narasel na –za slo-

venske razmere- vrtočlavih 8.500.000€. Vendar se očitno Gorenjcem obeta še nekaj novih investicij v splošne knjižnice. Nedokončana stavba knjižnice v Radovljici (gradnja s prekinitevami traja že od leta 2010), naj bi kmalu dobila svojo končno podobo. Novo knjižnico bodo dobili tudi Škofjeločani, kajti občina je že namenila v svojem proračunu izdatna sredstva, ki naj bi omogočili selitev obstoječe knjižnice (lokacija sicer še ni dokončno dorečena). Po besedah direktorja Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka Matjaža Eržena bodo nove in večje prostore potrebovali, kajti ob 11.000 aktivnih bralcih in 17 zaposlenih knjižničarjih težko izvajajo svojo dejavnost v sedanjih prostorih.

V ognju so se žgali vozovi knjig

Delo, 14. 1. 2017, leto 59, št. 11, str. 14
(Andreja Žibret)

Ob 416. letnici drugega požiga protestantskih knjig v Ljubljani (9. 1. 1601) je Mestna knjižnica Ljubljana v sodelovanju s člani Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar skušala organizirati prireditve Vrnimo knjigo ljudem, ki je bila zaradi slabega vremena prestavljena. Nov datum prireditve je po novem 22. 12. 2017, ko bodo predvidoma ob Trubarjevem antikvariatu na Mestnem trgu v Ljubljani simbolično prižgali novo luč za knjigo. Danes je seveda stanje slovenske knjige precej boljše, kot je bilo v 17. stoletju. Vendar je vseeno v nekaterih pogledih zaskrbljujoče. Književna dela Slovenci le še redko kupimo v knjigarni. Bistveno bolje je glede izposoje knjig v knjižnicah, kjer pa vseeno ni zanemarljiv podatek, da je le vsak četrti Slovenec vključen v knjižnico. ●

Prof. Tatjana Aparac-Jelušić

Univerza v Osijeku
taparacjelusic@ffos.hr

Mednarodni projekt EINFOSE

Evropsko poučevanje informacijske znanosti: spodbujanje mobilnosti in harmonizacija učnih ciljev

Predlog projekta, ki ga je Oddelek za informacijsko znanost Fakultete za družbene vede Univerze v Osijeku prijavil na Erasmus + v letu 2016 (KA2 - Strateška partnerstva za visoko šolstvo), je bil odobren z zneskom 202.000 evrov za dve leti raziskave.

Projekt ima naslov **Evropsko poučevanje informacijske znanosti: spodbujanje mobilnosti in harmonizacija učnih ciljev – EINFOSE** in je rezultat skupnih prizadevanj osmih partnerjev z evropskih univerz - Barcelona, Borås, Gradec, Hildesheim, Ljubljana, Osijek, Pisa in Ankara, ki ugotavljajo, da še vedno obstajajo velike razlike pri postopkih vpisa in učnih ciljih na področju informacijske znanosti (IZ) v Evropi. Izhajajoč iz evropskih dokumentov iz leta 2013 o odpiranju izobraževanja, odprtem in inovativnem izobraževanju, usposabljanju mladih v digitalni dobi ter transparentnosti priznavanja znanj in kvalifikacij za pospeševanje učenja, zaposljivosti in mobilnosti delovne sile, je glavni cilj projekta raziskati, kako bi enotni vstopni pogoji in inovativne metode poučevanja motivirale študente, izboljšale učni proces in utrdile mrežo visokošolskih ustanov na področju IZ. Pričakujemo, da bo skupno dogovorjen nabor znanj, ki naj bodo vstopni pogoj za vpis na podiplomski (magistrski študij), ta proces olajšal in k študiju IZ pritegnil tudi diplomante drugih smeri. Poleg tega bo sodelovanje vseh partnerjev omogočilo študentom tudi specializacijo za določene teme (kot je digitalna humanistika, znanstvenega komuniciranja in veliki podatki, sociologija medijev, itd.) saj bi lahko združili znanje in izkušnje vseh partnerjev.

Nekatere obstoječe ovire bi lahko odpravili z različnimi načini poučevanja in učenja v digitalnem okolju, kot so poletne šole za študente in seminarji za učitelje iz partnerskih institucij intelektualne rezultate, kar bi omogočilo študentom, da bi bili dobro pripravljeni za začetek izbranega magistrskega programa (na primer z uporabo spletnega učenja in komunikacijske platforme, dostopne preko mobilnih naprav). Učni načrti za poletno šolo in priporočila bodo pripravljeni za zaključni mednarodni simpozij o priznavanju in usklajevanju učnih ciljev v letu 2018).

Cilji projekta so v skladu z Evropskim sodelovanjem v izobraževanju in usposabljanju 2020 (EU cooperation in education and training - ET 2020), zlasti s ključnimi prednostnimi nalogami iz načrta posodobitev, ki se nanašajo na izboljšanje kakovosti in relevantnosti izobraževanja in usposabljanja, spodbujanje mobilnosti študentov in osebja, čezmejno sodelovanje in poudarek na pomenu "trikotnika znanja". Tesne in učinkovite povezave med izobraževanjem, raziskavami in inovacijami so poudarjene v vseh načrtovanih raziskovalnih rezultatih, transnacionalnih srečanjih in delavnicah. Pričakujemo tudi, da bodo skupni vstopni pogoji zmanjšali ali celo odpravili razlike v postopkih vpisa na različne visokošolske ustanove, ki izvajajo programe na področju IZ, s čimer bi lahko prispevali tudi k večjemu zanimanju študentov iz različnih okolij za magistrski študij IZ.

Kolegi, ki jih zanimajo podrobnosti o projektu lahko dobijo več informacij pri koordinatorici projekta, Tatjani Aparac-Jelušić, na: taparacjelusic@ffos.hr ali slovenski koordinatorici, Maji Žumer, na: maja.zumer@ff.uni-lj.si.

Spoštovani!

Uredništvo revije Knjižnica pripravlja tematsko številko na temo »Organizacija znanja in knjižnice: sodobni izzivi pri strokovni obdelavi informacijskih virov«. Gre za temo, ki zelo zanima strokovno javnost, ta številka pa bo tudi priložnost, da obeležimo 30-letnico, odkar je predsedstvo takratne Skupnosti jugoslovanskih nacionalnih knjižnic sprejelo IZUM-ov koncept vzajemne katalogizacije kot skupno osnovo knjižničnega informacijskega sistema.

Nove tehnologije, novi nosilci vsebin, novi načini objavljavanja ter širjenja novih znanj in dognanj so obdelavo knjižničnega gradiva postavili pred nove izzive, ki terjajo strokovno utemeljene odgovore. V našem prostoru smo zaznali naslednja vprašanja:

- Kakšna je smer razvoja na svetovni ravni? Ali je mednarodni standard »Resource Description and Access« (RDA) ter konceptualni model Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise (FZBZ) ustrezen odgovor na te izzive?
- Kako se obdelava knjižničnega gradiva povezuje z distribuirano infrastrukturo, kot je semantični splet, kar pomeni povsem nov pristop?
- Kako naj knjižnice odgovorijo na zahtevo učinkovitega upravljanja z elektronskimi viri, ki jih morajo integrirati v procese skupaj s tradicionalnimi nosilci?
- Kako odgovoriti na izziv obdelave kulturne dediščine, vključno z domoznanskim gradivom, tu mislimo na gradivo v posebnih zbirkah in elektronsko gradivo ter opise na ravni zbirk?
- Kako uskladiti kakovost bibliografskih zapisov s potrebami po poslovni racionalizaciji procesov nabave in obdelave gradiva, ki se nakazuje v smeri centralizacije in zagotavljanja katalogizacijskih storitev za druge vrste knjižnic?
- Šolske knjižnice so spremembe Zakona o knjižničarstvu postavile pred zahtevo vključevanja v vzajemni katalog: kakšne izzive to pomeni za njih in kakšne za nacionalni vzajemni bibliografski sistem?
- S kakšnimi izzivi se sooča bibliografija raziskovalcev?
- Kako se je z razvojem pristopov razvijala slovenska bibliotekarska in dokumentacijska terminologija s tega področja?

Vabimo vas, da s svojimi prispevki pojasnite ta in druga povezana vprašanja. Sprejemamo izvirne ali pregledne znanstvene članke o razvoju področja oziroma posameznih raziskavah, strokovne članke ali diskusijske prispevke. Predstavite lahko tudi posamezne opravljene študije ali primere dobrih praks.

Za dodatna pojasnila oziroma informacije nam pišite na e-naslov revija.knjiznica@nuk.uni-lj.si. Rok za oddajo prispevkov je 10. marec 2017. Izid dvojne številke je predviden za mesec junij 2017.

Za sodelovanje se vam že vnaprej najlepše zahvaljujemo.

Uredništvo revije Knjižnica

OBVESTILO AVTORIJEM

Knjižničarske novice so informativni bilten, ki seznaja slovenske knjižnične delavce s tekočimi dogajanji in novostmi v stroki. Objavlja strokovne članke, poročila s strokovnih posvetovanj, srečanj in sestankov, prispevke o pomembnih dogodkih in novostih v knjižnicah, prispevke o projektih, v katerih sodelujejo knjižnice, intervjuje, mnenja in ocene, spominske in podobne zapise, obvestila in razpise ter obvestila o prireditvah, posvetih in drugih strokovnih dogodkih.

Navodila za pripravo prispevkov

Jezik objavljenih prispevkov je praviloma slovenski, v skladu z odločitvijo uredništva, pa tudi angleški. Avtorji morajo uredništvu poslati jezikovno pravilno besedilo. Prejetih tekstov uredništvo ne lektorira. Avtor tudi v celoti odgovarja za vsebino prispevka. Avtorsko pravico do objavljenih prispevkov ima izdajatelj publikacije, avtor obdrži moralne avtorske pravice.

Naslov prispevka mora biti kratek in jasen, dopolni se lahko s podnaslovom. Pri poročilih s strokovnih posvetovanj in drugih srečanj naj bodo v naslovu/podnaslovu prispevka navedeni naslov posvetovanja oziroma srečanja ter kraj in datum dogodka.

Pod naslovom naj bo naveden avtor prispevka (oziroma avtorji), in sicer vedno v polni obliki (ime in priimek). Če je avtorjev več, naj sami določijo vrstni red imen avtorjev. Poleg imena avtorja je treba navesti tudi sedež ustanove, kjer je avtor prispevka zaposlen ali ime fakultete, če je študent, ter elektronski naslov avtorja. Tudi pri večjem številu piscev je treba pri vsakem posamezniku navesti vse zahtevane podatke. Pri citiranju virov naj avtorji upoštevajo navodila revije Knjižnica. Dolžina prispevka naj ne presega 20.000 znakov (vključno s presledki).

Prispevek lahko poleg teksta vsebuje tudi slike (preglednice, diagrame, fotografije ipd.). Vsaka slika naj ima zaporedno številko in naslov. Če avtor slik ne vključi v besedilo prispevka, naj bo v njem jasno označeno, katera slika sodi na določeno mesto v tekstu. Pri vsaki sliki je treba navesti tudi njeno avtorstvo (avtor je lahko pisec prispevka ali kdo drug). Pri portretni fotografiji je potrebno navesti tudi imena oseb v polni obliki (ime in priimek), in sicer z začetno navedbo "Od leve proti desni: ...". Avtor prispevka mora uredništvu predložiti pisne izjave oseb na portretni fotografiji, da se strinjajo z javno objavo fotografije v Knjižničarskih novicah. Slikovno gradivo lahko avtorji priložijo tudi v JPG ali TIF formatu.

Z oddajo prispevka uredništvu se šteje, da avtor soglaša z objavo svojega prispevka v tiskani in elektronski obliki Knjižničarskih novic.

Pošiljanje prispevkov

Prosimo, da članke in prispevke pošljete uredništvu publikacije v elektronski obliki, in sicer na naslov knjznicarske.novice@nuk.uni-lj.si. Pošljete jih lahko tudi na CD-ROM-u na naslov Narodna in univerzitetna knjižnica, Informacijski center za bibliotekarstvo, Turjaška 1, 1000 Ljubljana. Prispevkov ne honoriramo!

Uredništvo Knjižničarskih novic

3/2

Ljubljana

5/1

Ljubljana

4/2

Ljubljana

4/1

Ljubljana n

3/2

Ljubljana

3/1

Ljubljana

2/2

Ljubljana

2/1

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Ljubljana

1/2

Ljubljana

1/1

Ljubljana